

De Landeigenaar

80

IN VLAANDEREN

Driemaandelijks ledenblad van Landelijk Vlaanderen
september / oktober / november 2018

Word **NU** lid van
Landelijk Vlaanderen!
WWW.LANDELIJK.VLAANDEREN

DOSSIER

- Droogte op het platteland
- Wijzigingen erfrecht en erfbelasting
- Geoportaal archeologie en erfgoed

Landelijk Vlaanderen

Wees niet bang van erfgoed!

Laat een beheersplan opstellen.

Landmax
Part of United Experts

Beschik je over een beschermd landschap? Laat dit jaar een beheersplan opstellen en maak gebruik van de premie.

Ontdek er alles over via:

www.landmax.be/erfgoedpremies

Contacteer ons via info@landmax.be of bel 014 26 25 00

Inhoud september / oktober / november 2018

- Blz. 05 Woord van de voorzitter
- Blz. 06 Uit de Wetstraat
- Blz. 08 Een pachtcontract, werkelijk?
- Blz. 12 Erfrecht en erfbelasting: wat wijzigt er op 1 september 2018?
- Blz. 16 Droogte legt Vlaams erfgoed bloot
- Blz. 18 Landgoed in de kijker
- Blz. 23 Reis door de tijd
- Blz. 26 Watertekort misbruikt tegen onze naaldbossen
- Blz. 28 Effecten van droogte op de landbouwer
- Blz. 30 Soort in de kijker
- Blz. 32 Muggenplaag teistert natuurgebied Kalkense Meersen
- Blz. 34 Soortenbeschermingsprogramma's
- Blz. 37 Landelijk Vlaanderen: Thuis op het platteland
- Blz. 38 Praktijkboek Bosbeheer
- Blz. 40 Nieuwsflash

Landelijk Vlaanderen vzw en
Particulier Historisch Patrimonium vzw
zijn stichtend lid van Aanspreekpunt
Privaat Beheer – Erfgoed

Landelijk Vlaanderen vzw en
de Koepel der Bosgroepen vzw
zijn stichtend lid van Aanspreekpunt
Privaat Beheer – Natuur en Bos

Colofon

De Landeigenaar in Vlaanderen is een uitgave van
Landelijk Vlaanderen vzw
Trierstraat 67 - 1040 Brussel - Tel. 02 217 27 40
info@landelijk.vlaanderen - www.landelijk.vlaanderen

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever:
Jurgen Tack, jurgen.tack@landelijk.vlaanderen
Realisatie en eindredactie: Valérie Vandenabeele
redactie@landelijk.vlaanderen

Vormgeving: Gert Bogaerts

Advertenties: redactie@landelijk.vlaanderen

© Landelijk Vlaanderen vzw

www.facebook.com/landelijkvlaanderen

twitter.com/LandelijkVla

www.marlex.be

Dirk Martensstraat 23 – 8200 Brugge
Tel.: 050/83 20 38 – Fax: 050/83 20 36
advocatenkantoor@marlex.be

Marlex is meer dan een klassiek advocatenkantoor. Wij zijn Legal Architects, een partner voor ondernemingen met gezonde ambitie.

Ons team is multidisciplinair samengesteld waarbij eenieder over zijn/haar eigen expertise beschikt.

Het team 'Omgeving' binnen Marlex begeleidt u bij de complexe materie van het omgevingsrecht:

- Bodem en materialen
- Overheidsopdrachten en -contracten
- Agrarisch recht & pacht
- Handhaving
- Onteigeningen
- Hernieuwbare energie

Dankzij onze multidisciplinaire samenwerking binnen het kantoor, hebben we ook expertise in de fiscale en burgerrechtelijke aspecten van deze domeinen.

**WILLY GROUP
NAESSENS**

Industriële complexen
KMO-gebouwen
Logistieke ruimtes
Winkelcomplexen
Kantoren
Zwembaden

www.willynaessens.be

**U beheert uw erfgoed
met uiterste zorg.**

**Wij doen hetzelfde
voor uw verzekeringen.**

Wat u nauw aan het hart ligt, beschermt u met uiterste zorg. Of het nu gaat om uw patrimonium, uw professionele activiteiten of uw gezin. Wij dragen daar graag ons steentje aan bij. Dankzij onze jarenlange ervaring in het verzekeren van ondernemingen, bedrijfsleiders en zelfstandigen uit alle sectoren weten we perfect hoe we u optimaal kunnen beschermen.

Wenst u meer informatie of persoonlijk advies? Bel ons op **03 482 15 30** of mail naar info@vandessel.be.

Over Van Dessel Insurance Brokers

Van Dessel biedt onafhankelijk verzekeringsadvies aan ondernemingen en particulieren. Wij beheersen uw risico's met een pakket polissen op maat van uw bedrijf en uw gezin. En met juist advies van specialisten.

www.vandessel.be

VD
Van Dessel
Insurance Brokers

Voorwoord

Christophe Lenaerts, voorzitter

Woord van de voorzitter

Beste lezers

Hij is nu wel definitief achter de rug: die warme, droge zomer die bijna alle records naar de prullenmand heeft verwezen. Meer dan ooit kregen we ook een waarschuwing over wat de effecten kunnen en zullen zijn van een zich steeds verderzettende klimaatwijziging. Meer extreem weer met of langere en grotere neerslaghoeveelheden of, zoals dit jaar, net het omgekeerde: lange periodes van aanhoudende droogte. Het vernietigende effect van een dergelijke langdurige droogte heeft iedereen kunnen waarnemen: onze anders groene gazons kregen de uitstraling van een Toscaans landschap. Voor land- en bosbouw zijn er ook zware economische gevolgen: opbrengsten van tal van landbouwgewassen zijn sterk ondermaats. Op verschillende plaatsen werd de mais vroegtijdig vernietigd omdat zich geen kolven vormden. Ook bosbouwers hebben het zwaar te verduren. In tal van bossen hebben mooie, waardevolle en soms oude bomen de droogte niet overleefd. Bij dergelijke droogte gaan de bomen ook in een overlevingsmodus waardoor ze niet verder groeien, een niet onbelangrijk direct economisch verlies. Erger is het wellicht nog bij de boscijdegenaren en beheerders die nieuwe bomen hebben aangeplant in het voorjaar. Zij hebben hun aanplant vaak in zijn geheel verloren zien gaan. De schade is van die aard dat Landelijk Vlaanderen, het Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos en de Koepel van Vlaamse Bosgroepen gevraagd hebben aan minister Schauvliege om de droogte uit te willen roepen tot een algemene ramp. Bij een algemene ramp kunnen bosbeheerders en/of boscijdegenaren immers ook vergoed worden voor de geleden schade. Dit in tegenstelling tot de erkenning als landbouwramp. Opvallend daarbij is dat de Vlaamse regelgeving rond algemene rampen helemaal niet voorziet in lange periodes van extreme droogte. Dit in tegenstelling tot overvloedige regenval, storm, hagel, aardbevingen...

Straks gaat u opnieuw naar het stemlokaal. U doet dat in oktober voor de gemeenteraad en voor de provincieraad, in mei van volgend jaar voor het Europese en Vlaamse parlement. Graag willen we jullie wijzen op het belang van de gemeenteraadsverkiezingen voor Landelijk Vlaanderen. Een aantal grondgebonden materies wordt immers vanuit Vlaanderen doorgeschoven naar de lagere bestuursniveaus: provincies en gemeentes. Ook in het kader van de nieuwe instrumenten om het ruimtelijk beleid in Vlaanderen bij te sturen krijgen gemeentes een belangrijke rol. De keuze van een bestuur dat aandacht wil besteden aan het belang van privaat grondbezit is dan ook belangrijk. Bekijk dus zeker de programma's na op partijstandpunten voor of tegen privaat landbezit en/of -beheer. Na de verkiezingen stellen de gemeentes en

provincies opnieuw hun adviesraden samen. In Vlaanderen zullen dat vaak voor het eerst omgevingsraden zijn. Ook hier is het belangrijk een goede vertegenwoordiging te hebben van private eigenaars. Bent u eventueel geïnteresseerd om Landelijk Vlaanderen te vertegenwoordigen in uw gemeente? Laat ons dat dan zeker weten (info@landelijk.vlaanderen)! Wij bekijken dan de mogelijkheden in uw gemeente.

Ik wens u alle wijsheid bij het maken van uw keuze. Uw keuze voor Landelijk Vlaanderen was alvast de juiste!

Christophe Lenaerts
Voorzitter Landelijk Vlaanderen

Uit de Wetstraat

Auteur: Jurgen Tack, algemeen directeur, Landelijk Vlaanderen & Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos

Heel even dacht ik hier genoeg te kunnen nemen met enkele zinnen. Veel viel er immers niet te melden vanuit de Wetstraat. Maar toen zette het kabinet Schauvliege een stevige eindsprint in om voor de zomervakantie nog enkele lang aanslepende dossiers door de Vlaamse Regering te krijgen. En plots had ik meer te vertellen dan dat er plaats was voorzien in deze 'De Landeigenaar'.

Boskaart - Wijziging bosdecreet

Laten we het maar eerst even hebben over de boskaart die intussen geen kaart meer is. Herinneren jullie je nog dat men de zogenaamde 'zonevreemde bossen' beter wou beschermen. Volgens de huidige regelgeving geldt het ontbossingsverbod immers niet voor bossen gelegen in de ruimtelijke bestemmingen woongebied en industriegebied. Omdat de kaart van die 'meest kwetsbare waardevolle bossen' (MKWB, kortweg boskaart) online raadpleegbaar was, kwam er zeer snel heel wat protest van eigenaars die hun bouwgrond of industriegrond plots ingekleurd zagen als bos. Met het huidige voorontwerp van decreet stapt de Vlaamse Regering af van het gebruik van een kaart. Wel schuift men criteria naar voor om te bepalen of er al dan niet een voorafgaande ontheffing van het ontbossingsverbod zal moeten gevraagd worden. Alleen de ontbossing van kleine bospercelen en kleine versnipperde boscomplexen zullen geen voorafgaande ontheffing van het ontbossingsverbod moeten aanvragen. Bij ontheffing van het ontbossingsverbod zal ook advies gevraagd worden bij de lokale besturen. Een beroepsprocedure wordt voorzien voor zowel de aanvrager als de lokale besturen.

Voor de meest waardevolle bossen gelegen in een niet-groene ruimtelijke bestemming, ligt de beslissingsbevoegdheid bij de voltallige Vlaamse Regering. De meest waardevolle bossen worden gedefinieerd op grond van hun ecologische waarde en hun oppervlakte. Bij weigering van de ontheffing op het ontbossingsverbod voor beboste terreinen, behorend tot de meest waardevolle bossen en gelegen in woon- en industriegebied, kan beroep gedaan worden op de koopplicht.

Ontbossingen ten voordele van de vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen voor de Europees te beschermen habitats en soorten moeten in regel een voorafgaande ontheffing van het ontbossingsverbod bekomen, tenzij dit is opgenomen in een goedgekeurd natuurbeheerplan.

In de praktijk is er dus niet zoveel veranderd ten opzichte van de boskaart. Allen is het eindresultaat nu geen kaart, maar een set van criteria. Belangrijk verschil is wel de mogelijkheid om een beroep te doen op de koopplicht.

Beleidsplan Ruimte Vlaanderen en instrumentendecreet

In het laatste nummer van 'De Landeigenaar' informeerden we jullie reeds over het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen en het instrumentendecreet. Wij formuleerden daarbij ook een aantal opmerkingen. We zijn blij te mogen vaststellen dat onze belangrijkste bezwaren intussen zijn weggewerkt:

- de opeisbaarheid van de vergoeding bij kapitaalschade (grond gaat van landbouw naar natuurbestemming) is nu onmiddellijk en wordt niet enkel vergoed in geval van verkoop van de gronden binnen de 5 jaar;
- een planschade wordt betaald bij herbestemming naar kwetsbaar gebied, zelfs indien er een zonevreemde constructie op het terrein gebouwd is (dit was in de eerste tekst uitgesloten);
- alle adviesraden waren gekant tegen het nieuw instrument convenant/contract, maar wij vonden die (in een alleenstaand minderheidsadvies) wel nuttig... en ja, dit instrument heeft het overleefd.

We zijn dus blij dat het instrumentendecreet in positieve wijze werd bijgestuurd.

Onderzoekspremie vervalt, vraag ze nog snel aan!

Ben je van plan binnenkort een erfgoed-beheersplan of geïntegreerd beheersplan (natuur en erfgoed) op te maken? Profiteer dan snel nog van de onderzoekspremie voor 'opmaak van het beheersplan'! De premie wordt immers begin 2019 afgeschaft. Indien je voor de afschaffing nog je aanvraag indient, heb je nog 2 tot 4 jaar de tijd om het beheersplan in te dienen waarna de uitbetaling van de onderzoekspremie nog gebeurt! Contacteer ons voor meer informatie.

Klimaatbeleidsplan 2021-2030 en Luchtbeleidsplan 2030

Beide ontwerpen werden door de Vlaamse Regering goedgekeurd. Het Klimaatbeleidsplan legt de krijtlijnen vast voor het klimaatbeleid in de periode 2021-2030 in het Vlaamse Gewest. Samen met het Vlaams Energiebeleidsplan 2021-2030 vormt het de Vlaamse inbreng voor het ontwerp van het Belgisch geïntegreerd energie- en klimaatplan.

Het Luchtbeleidsplan zorgt voor een geïntegreerde aanpak van luchtverontreiniging, door de beleidsaanpak voor het naleven van zowel de Europese emissieplafonds als de Europese luchtkwaliteitsnormen te integreren in één plan, waardoor zowel grensoverschrijdende, regionale als lokale luchtkwaliteitsproblemen worden aangepakt.

In de komende maanden krijgen we vast en zeker een beter zicht op de uitwerking van elk van bovenstaande beslissingen. Uiteraard volgen we vanuit Landelijk Vlaanderen en het Aanspreekpunt Privaat Beheer

– Natuur en Bos de verschillende dossiers van zeer nabij op om de rechten van de private eigenaars, klein en groot, maximaal te vrijwaren.

LANDELIJK WONEN

VERKOOP AGRARISCH VASTGOED

- > De gespecialiseerde makelaar mbt hoeses en gronden in buitengebied.
- > Deskundige begeleiding bij verkoop van uw hoeve of aankoop van uw droomlocatie.

Op zoek of te koop, contacteer ons: DANNY DE PAUW 0475 55 58 34
JO MULLIE 0477 52 57 82

A | G | R | O
V A S T G O E D bvba

www.agrovastgoed.be

Een pachtcontract, werkelijk?

Auteur: Valérie Vandenabeele, Sr. Project Manager Natura 2000 & Policy Officer, Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos & Hubertus Vereniging Vlaanderen

De vernieuwing van de pachtwet laat al een tijdje op zich wachten. Terwijl we als eigenaars van landbouwgrond wachten op een moderne wetgeving, nemen we in dit artikel nog eens de absurditeit van het pachtcontract onder de loep en tonen waar je rekening moet mee houden bij bestaande en nieuwe huurcontracten op uw landbouwgrond.

Wanneer is er sprake van pacht?

Sinds 1 juli 2014 is Vlaanderen bevoegd voor de pachtwet in het Vlaamse gewest. De pachtwet is een onderdeel van het Burgerlijk Wetboek (BW) III, dat in feite beschrijft: “op welke wijze eigendom bekomen wordt” en waaronder ook ‘huur’ valt.

Volgens de pachtwet is er sprake van een pachtcontract (cummulatief):

1. als het verhuurde goed een onroerend goed is, dus gronden of gebouwen;
2. als dat goed hoofzakelijk gebruikt wordt voor het land- of tuinbouwbedrijf;
3. als de pachter een landbouwbedrijf uitbaat, bv. hij heeft een landbouwnummer;
4. als de uitbating beroepsmatig gebeurt, m.a.w. in hoofdberoep, hoe klein het inkomen ook is;
5. als er landbouwproducten uit voortkomen die bestemd zijn voor de verkoop;

Een pacht is minstens 9 jaar geldig en kan oneindig verlengd (per 9 jaar) worden in volgende pachtperiodes.

De pacht moet worden vastgelegd in een schriftelijke overeenkomst. Bij gebrek aan een dergelijke overeenkomst kan een bewijs van betaling gezien worden als de startdatum van een overeenkomst. Bij gebrek aan ander bewijs geldt de eerste ontvangst van betaling dan als ingang van de pachtperiode. Zelfs als er geen schriftelijk bewijs is, kan de ‘pachter’ alle mogelijk middelen gebruiken om pacht te bewijzen zoals het aanbieden van een pacht, een getuigenis, zelfs vermoedens...

Indien je als eigenaar dus uit het niets een brief of bedrag ontvangt dat refereert naar een pacht, en je wil dit niet, dien je binnen de 6 maand per aangetekend schrijven te reageren met een ‘oproeping in verzoening voor de bevoegde vrederechter’!

Even opletten nu! Bovenstaande voorwaarden zijn van toepassing op het eerste geldig maken van het pachtcontract. De pachter mag immers zijn pacht doorgeven aan zijn erfgenamen, die niet noodzakelijk aan die voorwaarden meer moeten voldoen, want de pacht is gestart en de pachtperiodes lopen.

Voor elk contract dat onder deze pacht valt, en enkel voor deze contracten, zijn de maximale pachtprijscoëfficiënten van toepassing.

Geen pacht

Uitsluiting pachtwet

Niet alle aan landbouwgebonden activiteiten vallen onder de pachtwetgeving. Het gaat om bosbouw; industriële vetmesterijen en industriële fokkerijen, voor zover zij onafhankelijk zijn van een landbouwbedrijf; seizoenspacht; een arbeidsovereenkomst; als er een samenwerkingsovereenkomst is tussen eigenaar en exploitant waarbij de eigenaar een aanzienlijk aandeel in eventuele verliezen heeft en hij min. 50% materiaal, veestapel en nieuwe noodzakelijke investeringen inbrengt; overeenkomsten tot oprichten van een landbouwvennootschap voor minstens 27 jaar en overeenkomsten betreffende fruitopbrengst van hoogstamboomgaarden.

Seizoenspacht

Een seizoenspacht is een contract:

1. van minder dan 1 jaar (let op: dit geldt ook voor 2-jarige teelten!);
2. voor een welbepaalde teelt (kan dus enkel voor gronden, niet voor gebouwen);
3. tussen eigenaar en gebruiker of tussen gebruiker (mogelijk pachter) en gebruiker. Beide partijen moeten landbouwer zijn!
4. waarbij de seizoensverpachter (!!) de grond moet klaarleggen, bemesten... in het kort: voorbereiden.

Seizoenspachten worden vaak afgesloten omwille van teeltwissel of om korte periodes te overbruggen waarbij de landbouwer ziek is of door de weduwe van de landbouwer, als zij nog bedrijfsleider is.

Huur

Om als eigenaar de grond vrij te houden van pacht en alle daaraan verbonden nadelen, is verhuren een oplossing. Verhuren aan exploitanten, vb. paardenhouders, die

geen landbouwnummer of landbouwbedrijf hebben, zou geen probleem mogen vormen. Maar het is ook mogelijk om met een landbouwer (of rentmeester) een huurcontract af te sluiten, bv. omdat je in een onverdeeldheid zit en de grond moet onderhouden worden, omdat je nog niet weet wat je met jouw grond zal doen enz. Neem dan contact op met een advocaat die kennis heeft van de pachtmaterie om een waterdicht huurcontract af te sluiten. ▶

Opzeg van pacht

De pachtwet beschrijft zelfs de enige mogelijkheden waarbij de pacht opgezegd kan worden.

A. De verpachter kan *op elk ogenblik* een einde maken aan de lopende pacht om de goederen te gebruiken in volgende gevallen (art. 6):

1. indien de grond wordt aangewend als bouwgrond of industriegrond, op voorwaarde dat dit zo is aangegeven in het pachtcontract of bij de verlening van het pachtcontract. In het laatste geval dient de verpachter daartoe ten minste 3 maand voor het einde van de lopende pachtperiode of verlenging hiervan kennis te geven aan de pachter;
2. om een aaneengesloten grond aan zijn woonhuis van max. 20 are aan te wenden voor gezinsdoeleinden;

B. De verpachter kan *bij het verstrijken van elke pachtperiode* een einde maken aan de pacht indien daartoe een ernstige reden is, waarbij volgende aanvaard worden (art. 7):

1. indien de verpachter zelf de grond (of het gebouw) wil exploiteren, daarbij inbegrepen ook zijn echtgenoot, afstammelingen of aangenomen kinderen of hun echtgenoten*;

2. om de gronden te voegen bij percelen van een van zijn andere pachters, als daartoe een economisch of familiaal belang is en de leefbaarheid van de zittende pachter zijn bedrijf daarmee niet in het gedrang wordt gebracht;
3. voor een herverkaveling tussen zijn pachters om herverkavelde bedrijven te vormen;
4. de herverdeling van het bedrijf in 2 of meer, als daartoe economische of familiale belangen zijn, zoals de vestiging van jonge gezinnen, het tot stand brengen van kleine landeigendommen enz. en voor zover de leefbaarheid van de zittende pachter niet in het gedrang komt;
5. grondige wijzigingen in de samenstelling van het gezin van de pachter die de bedrijfsmogelijkheden van het goed ernstig bedreigen;
6. waardevermindering van het goed door slecht beheer of nalatigheid door de pachter;
7. zware beledigingen of vijandigheidsdaden van de pachter tegenover de verpachter of zijn familie;
8. veroordeling van de pachter wegens daden die het vertrouwen van de verpachter of normale onderlinge betrekkingen onmogelijk kunnen maken;
9. de aanwending van de grond voor doeleinden van algemeen belang (enkel voor openbare besturen of publieke rechtspersonen!);
10. de aanwending van percelen als bouw- of industriegrond.

C. *Gedurende elk van de opeenvolgende pachtperiodes, behalve de eerste en de tweede*, kan de verpachter een einde maken aan de pacht om zelf het verpachte goed geheel te exploiteren of te laten exploiteren door zijn echtgenoot, zijn afstammelingen of aangenomen kinderen of diens echtgenoten, of bloedverwanten tot de 4^e graad (art. 8)*.

Pachtcontract van 27 jaar

In het geval er een pachtcontract van 27 jaar is, kan de verpachter op het eind van die periode een eind maken aan de pacht om zelf het goed te exploiteren of te laten exploiteren door zijn echtgenoot, zijn afstammelingen of aangenomen kinderen of diens echtgenoten. De verpachter kan het contract ook beëindigen om zijn goed te vervreemden, bv. verkopen. Onderpacht en pachtoverdracht kunnen deze vaste duur niet overschrijden.

Loopbaanpacht

De loopbaanpacht is een pacht die wordt afgesloten voor het aantal jaar dat gelijk is aan het aantal jaar tussen de huidige leeftijd van de pachter en de leeftijd van 65. Deze moet minstens 27 jaar zijn. (Indien er meerdere pachters zijn, wordt de leeftijd van de jongste genomen). Na afloop is de grond weer vrij van pacht. Onderpacht en pachtoverdracht kunnen deze vaste duur niet overschrijden. Deze pacht kan wel stilzwijgend verlengd worden, jaar per jaar.

Pensioenboeren

Enkel wanneer de pachter de pensioenleeftijd bereikt heeft en een rust- of overlevingspensioen geniet én geen 'eventuele' opvolger kan aanduiden, kan de verpachter een einde maken aan de pacht om deze zelf te exploiteren of door zijn echtgenoot,

afstammelingen, aangenomen kinderen of hun echtgenoten. Dezelfde voorwaarden gelden voor het verpachten of vervreemden met het oog op de exploitatie door een leefbaar bedrijf, zo dit binnen de 6 maand na opzegging voltrokken is (art. 8 bis).

(*) Voorwaarden voor opzegging voor nieuwe exploitatie

Wie een pacht opzegt voor persoonlijke exploitatie, moet als rechtspersoon of de verantwoordelijke of bestuurder ervan:

- ofwel houder zijn van een getuigschrift of diploma van een landbouwcursus of onderwijs aan een land- of tuinbouwschool;
- ofwel in de voorbije 5 jaar gedurende minstens 1 jaar landbouwexploitant zijn geweest;
- ofwel effectief minstens 1 jaar aan een landbouwexploitatie hebben deelgenomen.

De rechtspersoon moet daarenboven opgericht zijn als landbouwvennootschap of in de vorm van een personenvennootschap of een eenpersoonsvennootschap met beperkte aansprakelijkheid. Daarenboven moet de bestuurder of zaakvoerder de leiding hebben en daadwerkelijk arbeid verrichten op het landbouwbedrijf.

De verpachter dient zijn nieuw herwonnen grond binnen de 6 maand en voor minstens 9 jaar zelf (of zijn gerechtmatigde) te exploiteren. (Hij dient dit zelf te bewijzen indien betwist door de voormalige pachter.) De verpachter moet jonger zijn dan 65 of 60 (als hij 3 jaar geen landbouwexploitant is geweest) (art. 9).

De rechter kan de opzegging om diverse redenen wijgeren, o.a. als de totale oppervlakte de bij Koninklijk Besluit (KB) bepaalde

maximale rentabiliteitsoppervlakten overschrijdt (zie Landeigenaar 77)

Als de pachter landbouwer in hoofdberoep is, kan dit enkel als in het bedrijf van de nieuwe zaakvoerder de landbouwexploitatie het overwegende deel is van zijn beroepsactiviteit (art. 12)

Ontbinden pacht door nalatigheid

Indien de pachter zijn goed niet goed beheert en daarmee schade berokkent aan de verpachter, kan de rechter de pachtvereenkomst ontbinden en een schadevergoeding opleggen (art. 29).

Opzeggingstermijnen

Tot slot is het bij opzegging van een pacht steeds van belang om de juiste termijnen en de juiste terminologie te hanteren. Wij raden aan om daartoe steeds contact op te nemen met een raadsman, teneinde juridische fouten te vermijden.

Opzeg in onderlinge overeenstemming

Naast voorvermelde redenen tot opzeg, is er natuurlijk ook steeds de mogelijkheid om de pachtvereenkomst te verbreken in onderling akkoord. Daartoe dient het akkoord te worden vastgesteld bij authentieke akte of bij verklaring door de vrederechter.

De onderpachter heeft in realiteit geen relatie met de eigenaar.

Overdracht pacht

Onderpacht

De onderpachter heeft in realiteit geen relatie met de eigenaar, hoewel er schriftelijke toestemming van de eigenaar nodig is (wat in praktijk weinig gebeurt). Onderpacht is een pachtcontract tussen een hoofdpachter en collega-landbouwer die van hem pacht. De hoofdpachter dient hierbij wel de regels van de pachtwet te respecteren, echter, als de hoofdpacht opgezegd wordt, stopt ook de onderpacht. Hij moet dit binnen de maand aan de onderpachter laten weten (art. 30). Ruilpacht (teeltruil tussen landbouwers) wordt niet beschouwd als onderpacht.

De pachter kan wel zonder toestemming van de eigenaar het gehele pachtgoed in onderpacht geven aan zijn afstammelingen of aangenomen kinderen of diens echtgenoten.

Pachtoverdracht aan erfgenaam

Indien de pachter zijn gehele pacht overdraagt aan zijn afstammelingen of aangenomen kinderen en hun erfgenamen, dient hij hiertoe geen toestemming te vragen aan de verpachter. In dit geval treedt de erfgenaam in alle rechten en verplichtingen van deze pacht, dus ook het verderlopen van de pachtperiode (art. 34).

Indien de pachter de verpachter binnen 3 maand na de overname informeert (namen, voornamen, adres), ontstaat een pachtvernieuwing, m.a.w. een nieuwe pachtperiode van min. 9 jaar (art. 35). De verpachter kan binnen de 3 maand na kennisgeving gemootiveerd verzet aantekenen bij de vrederechter, die het verzet geldig kan verklaren.

De mogelijke redenen van verzet staan beschreven in art. 36:

1. er werd reeds opzegging gedaan door de verpachter;
2. de verpachter wil binnen 5 jaar zelf exploiteren (of zijn afstammelingen, aangenomen kinderen of hun echtgenoten);
3. zware beledigingen of vijandigheid;
4. veroordeling van de pachter die het vertrouwen schaadt;
5. de overnemer heeft niet de juiste beroepsbekwaamheden;
6. voor doelen van algemeen nut binnen 5 jaar (enkel voor openbare besturen of publieke rechtspersonen).

Dezelfde regels gelden bij overlijden van de pachter.

Teruggave gepachte goed

Wist je dat... de pachter het goed dient terug te geven in de staat waarin het zich bij aanvang bevond? Best wordt dit ook opgenomen in de pachtvereenkomst. Noteer dus best zo goed mogelijk de staat van uw grond alvorens een pachtvereenkomst aan te gaan. Noteer ook zeker welke onderhoudswerken u verwacht van de pachter: hagen, wegen, sloten, struikgewas, bomen... De pachter mag geen nieuwe aanplantingen verrichten zonder toestemming van de verpachter. Waardevermeerdering- en vermindering van het goed worden na beëindiging van de overeenkomst steeds in rekening gebracht ten voordele van de benadeelde.

Fiscaliteit

Erfrecht en erfbelasting: Wat wijzigt er op 1 september 2018?

Auteur: Jurgen Tack, algemeen directeur, Landelijk Vlaanderen & Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos

© Pralmy

1. Het nieuwe erfrecht (met ingang van 1 september 2018)

Op 1 september 2018 ondergaat het erfrecht tal van wijzigingen. In dit artikel geven we u een overzicht van de belangrijkste wijzigingen in de praktijk:

- de uitbreiding van het beschikbaar deel;
- de vastklikmogelijkheid van de waarde op datum van de schenking;
- de mogelijkheid tot het sluiten van bindende erfovereenkomsten.

De wijziging van de erfrechtelijke reserve

De erfrechtelijke reserve

De reserve is het deel van de erfenis dat door de wet voorbehouden wordt ten voordele van de "reservataire erfgenamen". Dat zijn, in normale omstandigheden, de ouders, de langstlevende echtgenote/wettelijke samenwoner en de kinderen. Het overige deel van de nalatenschap, wordt het "beschikbaar deel" genoemd. Hier kan men vrij over beschikken.

De wettelijke reserve van kinderen vermindert

In het erfrecht (tot 1 september 2018) was de omvang van de reserve afhankelijk van het aantal kinderen dat de erflater heeft.

Onder de nieuwe wet wordt de reserve van de kinderen (in alle gevallen) verminderd tot de helft van de nalatenschap. Dit ongeacht het aantal kinderen. Kinderen kunnen dus niet volledig onterfd worden door hun ouders. Wel kunnen de ouders steeds vrij over de helft van hun nalatenschap beschikken. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid om een regeling op maat van de persoonlijke gezinssituatie op te zetten.

Afschaffing reserve ouders – onderhoudsvordering

Wanneer de erflater geen kinderen nalaat in de wetgeving (tot 1 september 2018) is een voorbehouden erfdeel voor bloedverwanten in opgaande lijn voorzien. Deze reserve van de ouders wordt in de nieuwe wetgeving echter opgeheven. Ze wordt vervangen door een onderhoudsvordering ten laste van de kinderen (enkel indien de ouders zorgbehoevend zijn). In dat geval kunnen de ouders een (weliswaar begrensde) onderhoudsvordering eisen.

Vervanging van de reserve in natura door een reserve in waarde

De erflater kan tijdens het leven uiteraard schenkingen doen. Als na het overlijden blijkt dat hierdoor de reserve werd aange- tast (wanneer de schenkingen het hiervoor beschikbaar deel hebben overschreden) dan

kunnen de reservataire erfgenamen die hun hun minimumerfdeel niet hebben ontvangen een soort compensatie eisen. Tot 1 september 2018 dienden geschonken goederen in principe in natura terug te keren naar de nalatenschap. Men kan zich inbeelden dat dit in heel wat gevallen tot problemen leidde en de daarbij horende rechtsonzekerheid. Daarom ook dat de wetgever hiervan afstapt en dat vanaf 1 september 2018 enkel nog de waarde van de schenking kan opgeëist worden door reservataire erfgenamen. De waarde van de schenking dient dan terug- betaald te worden, niet het geschonken goed zelf.

Ook de regels met betrekking tot de inbreng van giften wijzigen

Inbreng in waarde

Het erfrecht voorziet dat elke erfgenaam recht heeft op een gelijk erfdeel. Daarom moet elke erfgenaam ook aangeven in hoeverre hij of zij reeds een voorschot op de erfenis heeft ontvangen (als schenking of bij testament). Enkel zo kan de gelijkheid onder de erfgenamen gewaarborgd worden. De nieuwe wetgeving bepaalt daarbij dat de inbreng van zowel roerende als onroerende giften in principe dient te gebeuren op basis van de intrinsieke waarde van de geschon-

ken goederen op datum van de schenking, geïndexeerd tot de dag van het overlijden van de schenker.

Wettelijk vermoeden van inbreng

Tot op heden (1 september 2018) ging de wetgever ervan uit dat de erflater aan het einde van de rit elk van zijn/haar kinderen toch een gelijk deel wou toekennen. Was dat niet het geval dan moest de schenker uitdrukkelijk vermelden dat hij schenkt buiten deel, met vrijstelling van inbreng.

De nieuwe wetgeving gaat er voortaan evenwel van uit dat een schenking bij leven wel degelijk de bedoeling heeft de erfgenaam te bevoordelen. Indien dat niet het geval is, zal de erflater uitdrukkelijk moeten vermelden dat het gaat om een schenking als voorschot op de erfenis.

De mogelijkheid tot erfovereenkomsten

Het nieuwe erfrecht laat een globale erfovereenkomst tussen de ouders en hun erfgenamen in rechte neerdalende lijn toe. Een dergelijke erfovereenkomst biedt ouders nu de mogelijkheid om reeds vóór hun overlijden samen met hun (stief) kinderen op bindende wijze de toewijzing en verdeling van hun nalatenschap te regelen. In dit geval moeten wel alle vermoedelijke erfgenamen betrokken worden en ook met de overeenkomst akkoord gaan. Alle vroegere en huidige schenkingen en voordelen waarmee de erflater rekening wil (laten) houden, dienen vermeld te worden in de erfovereenkomst. Hierdoor bevestigen de ondertekenende partijen dat er een zeker evenwicht bestaat tussen alle betrokken erfgenamen. Een globale erfovereenkomst is dus een regeling op maat van de concrete gezinssituatie en geeft de mogelijkheid om conflicten tussen kinderen te vermijden na het overlijden van de ouders.

De nieuwe regelgeving geeft ook de mogelijkheid tot het afsluiten van "punctuele" erfovereenkomsten. Deze behandelen specifieke onderdelen van een toekomstige nalatenschap:

- Inzake inbreng;
- Inzake inkorting;
- Een overeenkomst onder bezwarende titel betreffende een deel van de nalatenschap (beding van aanwas).

Zo kan men via een punctuele erfovereenkomst de waardering vastleggen van de schenkingen die later in de erfenis moeten worden ingebracht. Zo kon vroeger de waarde enkel "vastgeklikt" worden op datum van de schenking bij de schenking van aandelen van een familiale vennootschap. De nieuwe regelgeving laat toe de

waarde van alle schenkingen vast te klikken op datum van de schenking. De nieuwe regelgeving voorziet wel een indexering vanaf de dag van de schenking tot de dag van het overlijden. Dergelijke indexering was vroeger niet voorzien.

2. Aanpassingen aan de erfbelasting

Naast de hervorming van het erfrecht maakte de Vlaamse regering ook werk van een aanpassing van de erfbelasting. Doelstelling van deze aanpassing was een vereenvoudiging, versoepeling en verlaging van deze taks op verdriet op een zodanige wijze dat de erfbelasting beter aansloot op het nieuwe erfrecht en de nieuwe samenlevingsvormen.

De belangrijkste maatregelen

- extra vrijstelling op de eerste € 50.000 roerende goederen voor de langstlevende partner
- voor kinderen die hun beide ouders verliezen én jonger zijn dan 21 jaar:
 - een vrijstelling van € 75.000 op roerende goederen;
 - én een vrijstelling op de woning van de ouders.
- de tarieven in de zijlijn worden aangepast:
 - het hoogste tarief van 65% verlaagd wordt tot 55%;
 - het tarief op de eerste € 35.000 verlaagd wordt tot 25%.
- de mogelijkheid te opteren voor een gedeeltelijke erfenissprong waarbij erfgenamen gedurende 1 jaar kunnen beslissen om hun deel van de erfenis kosteloos door te geven aan hun eigen kinderen

In de praktijk...

Nieuwe erfbelasting voor de langstlevende partner

De langstlevende partner had reeds een vrijstelling op zijn/haar aandeel in de gezinswoning. Met de nieuwe erfbelasting komt er een extra vrijstelling op de eerste € 50.000 aan roerende goederen (zoals geld, beleggingen, kunst...). De vrijstelling geldt zowel voor gehuwden als voor wettelijk en feitelijk samenwonenden. In de praktijk betekent dit dat het tarief op de eerste schijf van € 50.000 op 0 zal worden gebracht en er op de volgende schijf direct het tarief van 9% wordt toegepast.

Deze extra vrijstelling is goed nieuws voor de langstlevende partner. Vaak wordt immers de (grotere) eengezinswoning verkocht en ingeruild voor een vaak kleinere woning. Hierdoor werd de langstlevende partner afgestraft. Het door de verkoop vrijgekomen bedrag werd immers wel belast. Deze ongelijkheid wordt niet geheel weggewerkt, maar in de toekomst zal de langstlevende partner ook een deel van het onroerend vermogen, zoals geld en beleggingen, belastingvrij kunnen erven.

Aangepast tarief voor wie jonger is dan 21 en zijn ouders verliest

Jongeren die voor hun 21ste hun beide ouders verliezen, worden extra beschermd. Zo zullen ze geen erfbelasting meer moeten betalen op de gezinswoning. Bovendien krijgen ze ook een vrijstelling tot € 75.000 op de roerende goederen (geld, beleggingen, ...) die ze van hun ouders erven. Die laatste vrijstelling levert een belastingbesparing van maximaal € 3.750 op. ►

Nieuwe erfbelasting voor de 'zijlijn'

Steeds meer huishoudens in Vlaanderen bestaan uit een 'single' zonder kinderen. Een erfenis nalaten aan broers of zussen, verdere familie en vrienden wordt immers zeer zwaar belast. Zo liepen de tarieven voor erfenissen in de zijlijn op tot 65%. Deze werden aangepast door de Vlaamse Rege-

ring. Het hoogste tarief van 65% valt weg en zal worden vervangen door een tarief van 55%. Bovendien worden ook kleinere erfenissen minder zwaar belast: er komt een nieuw lager tarief van 25% voor bedragen tot € 35.000. Vandaag betalen broers en zussen op dat deel nog 30%, anderen 45%.

Schijven	Huidige erfbelasting		Nieuwe erfbelasting	
	Broers/zussen	Anderen	Broers/zussen	Anderen
€ 0 - € 35.000	30%	45%	25%	25%
€ 35.000 - € 75.000			30%	45%
€ 75.000 - € 125.000	55%	55%	55%	
Meer dan € 125.000	65%	65%		

Grafiek 1: Erfbelasting voor de zijlijn

De erfenissprong

Wie een erfenis verkrijgt in de rechte lijn (van een partner, ouder of grootouder), kan die erfenis, geheel of gedeeltelijk, doorgeven aan zijn of haar eigen kinderen. De ervende ouder kan dus een deel van de erfenis voor zichzelf houden en het andere deel rechtstreeks naar zijn/haar kinderen laten gaan.

Dit moet dan wel gebeuren binnen een periode van één jaar na het overlijden. Een erfenissprong levert vaak een besparing van de erfbelasting op. De goederen worden namelijk slechts één keer belast (bij het overlijden van de grootouders) in plaats van twee keer (bij het overlijden van de grootouders én bij dat van de ouders).

Huidige erfbelasting

RECHTE LIJN: partners, kinderen, stief- of zorgkinderen, ouders.

- Langstlevende partner heeft vrijstelling voor de gezinswoning

SCHIJVEN (in euro)	TARIEF
0 - 50.000	3%
50.000 - 250.000	9%
> 250.000	27%

ZIJLIJN

		2 zijlijnen	
		broers en zussen	anderen
SCHIJVEN (in euro)	TARIEF	TARIEF	TARIEF
0 - 75.000	30%		45%
75.000 - 125.000	55%		55%
> 125.000	65%		65%

Nieuwe erfbelasting

RECHTE LIJN: partners, kinderen, stief- of zorgkinderen, ouders.

- Langstlevende partner heeft vrijstelling voor de gezinswoning
- + vrijstelling op de eerst schijf van € 50.000 voor partners
- + vrijstelling op de eerste schijf van € 75.000 voor wees jonger dan 21 jaar
- Erfenissprong: een jaar de tijd om kosteloos over te geven aan je eigen kinderen

SCHIJVEN (in euro)	TARIEF
0 - 50.000	3%
50.000 - 250.000	9%
> 250.000	27%

ZIJLIJN

- Afschaffen tarief 65%
- Nieuw lager tarief van 25%

		2 zijlijnen	
		broers en zussen	anderen
SCHIJVEN (in euro)	TARIEF	TARIEF	TARIEF
0 - 35.000	25%		25%
35.000 - 75.000	30%		45%
> 75.000	30%		45%

Bron: DS infografiek volgens Vlaams ministerie van Begroting, Financiën en Energie.

Grafiek 2: de nieuwe erfbelasting versus de oude erfbelasting, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Begroting

www.wavekarting.com

TEL: 058 23 14 75 - info@wavekarting.com

**INCENTIVES
TEAMBUILDING**
**BEZOEK DE
ZEEHONDJES!**

**Bestuur zelf een motorboot
en vaar op de Noordzee!**

Verken de kust met
onze luxe motorboten

www.knokkeboat.be

info@knokkeboat.be

Erfgoed

Droogte legt Vlaams erfgoed bloot

Een nieuwe kijk op de ondergrond

Auteur: Ute De Meyer, adviseur bosbeleid, APB-NB

De aanhoudende droogte zorgt voor stress bij de gewassen. Hierdoor worden loopgravenstelsels, grafheuvels en andere historische structuren zichtbaar. Archeologen aan de UGent maken de balans op van deze unieke kans.

Tijdens de zomermaanden werd er regelmatig negatief bericht over de droogte in de media. Waarbij voedingsbedrijven en land- en tuinbouwers met de handen in de haren zaten, hadden Wim De Clercq en Birger Stichelbaut van de vakgroep Archeologie aan de Universiteit Gent (UGent) hun handen vol. De droogte zorgde er immers voor dat de contouren van eeuwenoude grachten, muren en andere menselijke activiteiten zichtbaar werden. Door middel van archeologische luchtfotografie maken archeologen aan de UGent de balans op. Hierbij trachten ze vanuit een bepaalde hoek foto's te nemen om de slagschaduw mee te nemen

(schaduwsporen of shadow marks). Op die manier worden groeiverschillen tussen gewassen duidelijker. Luchtfotografie wordt sinds eind de jaren '70 en begin de jaren '80 systematisch toegepast en laat een wetenschappelijke verklaring voor gewasmarkering toe.

De UGent heeft momenteel een indrukwekkende collectie van 70.000 luchtbeelden met sporen uit de bronstijd, de middeleeuwen en de vroege 20ste eeuw.

Gewasmarkering of ook wel crop marks. Gewasmarkering, in het vakjargon ook wel crop marks genoemd, zijn verstoringen in de ondergrond die zichtbaar worden door de

droge weersomstandigheden. Het is naast bodemmarkeringen en schaduwsporen een van de 3 soorten van sporen.

In het verleden groeven mensen onder meer putten om voedsel in op te slaan en om mensen te begraven. Deze werden opgevuld met humusrijke aarde wat voor een goede doorworteling en waterbereikbaarheid zorgt. Hierdoor ontstaat er een kleurverschil tussen de gewassen. De gewassen die zich op de ingegraven structuren bevinden, zijn beter bestand tegen de droogte en gaan er dus groener uitzien dan de gewassen ernaast. Dit wordt ook wel positieve crop

Crop mark loopgraaf © Luchtfoto Vakgroep archeologie UGent

Crop marks van een loopgravenstelsel uit Wereldoorlog I onder een tarweveld in de buurt van Ieper.

© Luchtfoto Vakgroep archeologie UGent

marks genoemd. Omgekeerd geldt ook dat planten die op oude steenrijke nederzettingen staan, slechter tegen stress bestand zijn en sneller zullen verdorren omdat de toevoer van water en voedingsstoffen op die manier geblokkeerd wordt. Deze worden dan als negatieve crop marks aangewezen.

Hoewel door de aanhoudende droogte de oogst van velen catastrofale gevolgen ondervindt, bieden deze weersomstandigheden dan weer uitzonderlijke mogelijkheden voor nauwer onderzoek m.b.t. archeologie.

Historische ontdekkingen door droogte in het Verenigd Koninkrijk

Ook in Wales en Ierland zorgt de droogte voor ongeziene onthullingen. In Ierland heeft hobbyhistoricus Anthony Murphy, door middel van zijn drone een cirkel (henge) kunnen blootleggen. Deze aarden wal, die vroeger voor religieuze ceremonies gebruikt werd, heeft een perfecte doorsnede van 150 meter. De 5.000 jaar oude vondst is vlakbij de toeristische grafheuvel van Newgrange gelegen en is nog ouder dan de piramides van Egypte. Daarnaast zijn er in Wales ook nog verschillende archeologische sites gevonden, zoals Romeinse uitkijktorens, vestigingen en dorpen.

Bronnen: De Standaard 16/07/2018; HLN 16/07/2018; BBC 12/07/2018 http://m.standaard.be/cnt/dmf20180715_03615203; <https://www.hln.be/wetenschap-planeet/wetenschap/droogte-en-drone-onthullen-nieuw-stone-henge-in-ierland~a996d397/> ; <https://www.bbc.co.uk/news/uk-wales-44806069>

Crop mark loopgraven Ieper © Luchtfoto Vakgroep archeologie UGent

© Bart Bogers

Landgoed in de kijker

Het Kasteeldomein van Humbeek

Een verankerde buffer van landelijkheid in verstedelijkte open ruimte

Auteur: Alec van Havre, bestuurder Landelijk Vlaanderen en Aanspeekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos

Ten noorden van Brussel, op de westelijke oever van het kanaal van Willebroek boven Grimbergen, is een oase van groen ontsnapt aan de verkavelwoede rond de hoofdstad. Het landelijk karakter blijft op die plaats mooi bewaard dankzij de zorg van de eigenaar-beheerder van het kasteeldomein van Humbeek, jhr. Didier t 'Serstevens, die zich met zijn zonen hiervoor inzet. Dit domein met waterkasteel in neogotische stijl is ingesloten in een park met prachtige monumentale bomen, orangerie en stoeterij en telt ook een biologisch zeer waardevol bosrijk gebied, het Gravenbos, met een typische 18e-eeuwse sterrebos-structuur. Omwille van zijn beheer en verdiensten, verkreeg het landgoed in mei 2018 het Wildlife Estates Label.

De interesse voor het Wildlife Estates Label

Waar nu reeds positieve resultaten voor de biodiversiteit gemeten worden op vele private landgoederen, is het omdat het evenwicht tussen de ecologische, economische en sociale functies er al lange tijd goed afgestemd is. De familie t 'Serstevens verwoordt de motivatie als volgt: "Ja, het is een hele opsteker, want voor ons gezin

en zeker voor mijn zonen, met wie ik het landgoed beheer, een teken van de nieuwe dynamiek die wij voor dit landgoed in gang trekken. Dit internationaal label is voor ons ook een bevestiging dat onze persoonlijke inzet maatschappelijk relevant is, wat voor de motivatie van een ondernemende familie heel wat belang heeft. Ook de kernideeën van het label, nl. dat multifunctioneel beheer en goed rentmeesterschap voor de realisatie van mooie biodiversiteit kan zorgen, is bijzonder motiverend. Het is fijn dat het

particulier engagement van het Vlaamse landgoedbeheer op deze wijze nu ook erkend kan worden."

Impact op de omgeving

Het domein heeft ruimtelijk, historisch, esthetisch en maatschappelijk een niet te onderschatten impact op de omgeving. Humbeek, als deelgemeente van Grimbergen, ondervindt de sterke druk van de

verstedelijking vanuit de omgeving van Vilvoorde en Brussel. Het bestaan van een gestructureerd landgoed dat een verantwoordelijk beheer voert inzake bos, natuur, erfgoed en water over een belangrijk gebied en hierbij uit eigen zin voor onderneming de ecologische, economische en sociale functies ervan kan invullen, is van grote toegevoegde waarde voor de omgeving. Het is ook een garantie voor de kwaliteit en het karakter van het landschap. Hierover stelt de beheerder het volgende *“Verrommeling van het landschap is vaak de voorbode van verstedelijking. Een landgoed als dit kasteeldomein, dat ruimtelijk en maatschappelijk goed ingebed is in zijn omgeving, heeft zeker een temperend effect. Zorg om de continuïteit van landelijke praktijken draagt ook sterk bij tot de beleving en herkenningsgraad ervan en zorgt ervoor dat het buitengebied een levend platteland kan blijven met eigen karakteristieken. Deze laatste (her)ontdekken mensen ook graag, wat dan verder kansen kan bieden voor de toekomst. Alleen is dit een uitdaging die men als particulier niet altijd alleen aankan. Men moet dan ook kunnen steunen op de samenwerking van overheden en de andere actoren en sectoren van het buitengebied, liefst in een geest van partnerschap.”*

De ruimtelijke functies van het landgoed

Het landgoed beslaat meer dan 100 ha en dekt een aanzienlijk deel van het buitengebied in Humbeek. Landbouwteelt wordt gevoerd op een 10de deel hiervan en het domein telt meer dan 30 ha aan graslanden. Het park, slotgracht, poel en

het omvangrijke Gravenbos ten noorden van het kasteel maken de rest uit. Typerend is dat het karakter en de structuur van het landschap nog duidelijk voorkomt zoals ze in 1777 op kaart werd gesteld door graaf de Ferraris. Wat het onderhoud betreft, meldt de eigenaar-beheerder: *“Het is dus duidelijk een landgoed om van te houden, maar het behoud ervan gaat natuurlijk hand in hand met continuïteit in het onderhoud. Alle inkomsten uit het domein worden hieraan besteed. Deze vloeien hoofdzakelijk uit de bosbouw, het verhuren van onroerend goed en de landbouw, maar volstaan veelal niet om de talrijke kosten die het landgoedbeheer met zich meebrengt te dekken. Het is dus uitkijken naar nieuwe initiatieven.”*

De benamingen van het kasteeldomein

Het kasteeldomein draagt de historische naam van Kasteel van Humbeek, als toenmalig centrum van de middeleeuwse heerlijkheid – door de eeuwen aangehouden door bisschop Notger van Luik, de Sint-Romboutsabdij en het Kapittel van Mechelen, de families Berthout, van Boechout en van der Mark (verwant met de Arenbergs). In 1644 werd de heerlijkheid overgedragen aan de Normandische familie Le Cocq en in 1694 werd Humbeek door koning Karel II van Spanje tot graafschap verheven. Sindsdien gaat het domein door als het Gravenkasteel en het achterliggende bos als het Gravenbos.

De andere naam, het Lundenkasteel, houdt verband met de daaropvolgende eigenaars en bewoners vanaf 1830, de historische Antwerpse families le Candele en hun erfgenamen Lunden, wiens traditie van toewijding de huidige eigenaar-beheerder nu verder zet na het domein in 1995 overgenomen te hebben van zijn grootvader Guy Lunden. Door beroep te doen op o.a. de bekende architect Victor Durllet (1837-1900) kreeg de kasteelsite in het tweede deel van de 19^e eeuw het neogotische buitenzicht dat wij nu kennen en ook een groot deel van het interieur van het kasteel kreeg toen vorm in Vlaamse renaissancestijl.

De kasteelsite en het park

Het Graven- of Lundenkasteel is een zuidelijk georiënteerd waterkasteel in neogotische stijl, ingeplant in een groot bomenrijk park met een oud drevenpatroon, die in het

noorden aansluit bij het Gravenbos. Men betreedt het park via een ijzeren toegangspoort waarachter zich de dreef bevindt die naar de oostzijde van de omwalde rechthoekige eilandsite leidt, waartoe een monumentaal poortgebouw voorafgegaan door een stenen brug toegang geeft. De kasteelsite telt eveneens een binnenhof, met het vroegere gastenkwartier aan de ene kant en het vroegere koetshuis aan de andere die nu ook bewoond worden. Er komt ook een vierkantig lustpaviljoentje voor dat bereikbaar is via een kleine houten loopbrug over de slotgracht.

De algemene ligging van de site dateert uit de middeleeuwen en sommige onderdelen uit de 17^e eeuw. Het kasteel is een hoog en bewerkt gebouw, vooral gemarkeerd door een hoge toren met achthoekige dakruiter. Het geheel onderging een algemene omvorming in het midden van de 19^e eeuw, waarbij heel wat neogotische elementen en prachtig smeedwerk aangebracht werden.

Niet ver ervan ligt ook een imposante kasteelhoeve met paardenstallen die eveneens uit de 19^e eeuw dateert en die aan herwaardering toe is. Het park telt ook een oude moestuin met fruitbomen.

Wat opvalt zijn de vele monumentale bomen in het park. De Beltrees-inventaris van merkwaardige bomen (Belgische Dendrologische Vereniging) telt 12 vermeldingen voor het kasteeldomein van Humbeek. Het zijn vooral de libanonceder (*Cedrus libani*, omtrek 802 cm) en atlasceder (*Cedrus atlantica*, omtrek 685 cm) die in het oog springen als welkomstbomen vooraan langs de inkomstdreef. Beide bomen dateren uit het einde van de 18^e eeuw en zijn sinds 2010 beschermd als monument.

Ten noorden van het kasteel ligt het Gravenbos, een typisch 18^e-eeuws sterrebos, waarvan het hoofdpatroon nagenoeg ongewijzigd gebleven is en de invloed van de 19^e-eeuwse romantische periode heeft doorstaan. Het is ook gelegen langs een van de oudste kanalen van het land: het Zeekanaal van Willebroek (1561).

Het beheer van het Gravenbos

Het Gravenbos bestaat voor het grootste deel uit gemengd loofbos (61%) dat te vinden is in de oude boskern en uit aanplanten van populier (34%) in de percelen aan de rand van het domein. De overige oppervlakte bestaat uit de park(bos)omgeving (4%), een poel en een grasland dat bestemd is voor aanplant met hoogstambomen (samen 1%).

Het economisch bosbeheer is voor de eigenaar-beheerder van groot belang:
"De bosbodems op het domein zijn zeer

eigenaar-beheerder doet hierbij een oproep: *“Herstelmaatregelen aan deze waterlopen zijn absoluut nodig, maar vragen wel een globale aanpak van de waterbeheerder en de gemeenten, want dit valt buiten ons bereik”.*

productief en daarom zorgt de houtproductie in belangrijke mate voor de inkomsten ervan, die wij in de toekomst willen vrijwaren. Vooral de populierenbestanden en eikenbossen hebben in het verleden hiertoe sterk bijgedragen. Het Gravenbos is geografisch mooi gelegen, is goed ontsloten en heeft de capaciteit om mooi kwaliteitshout te leveren voor een belangrijke omvang. Dit is een belangrijke troef voor meerwaarde op de houtprijs in vergelijking met minder toegankelijke en versnipperde eigendommen in de regio.”

De bossen zijn in VEN en Natura 2000-gebied gelegen, waarin de bostypes 9120 (eiken-beukenbos), 9160 (eiken-essenbos) en 91E0 (alluviaal bos) als zeer belangrijk beschouwd worden. Het domein is dan ook de weg op gegaan van een natuurbeheerplan van het type 2, waarbij meer dan 25% van de oppervlakte wordt gereserveerd voor de ontwikkeling van boshabitats onder natuurstreefbeeld en de Criteria Geïntegreerd Natuurbeheer op alle percelen onder plan van toepassing zijn. Via dit instrument kiest de beheerder ervoor om de ecologische, economische en sociale functies vanuit zijn private logica in balans te brengen en neemt hiertoe een engagement voor de komende 24 jaar in samenspraak met de overheid die het goedkeurt. Ook voor de drevenstructuur in het Gravenbos wordt een aangepast beheer voorzien.

Daarnaast heeft het domein ook nog heel wat andere troeven die tot de biodiversiteit bijdragen. Meer dan 30 ha grasland komt de fauna sterk ten goede. Het domein telt ook heel wat geïsoleerde bomen in het park die mooi de link maken tussen open en gesloten gehelen, alsook een halve kilometer hagen, meerdere kilometers randen naast gecultiveerde gronden en zeker het dubbele van deze lengte aan grachten voor een evenwichtige verspreiding van water.

Over grote vijvers beschikt het domein niet, enkel over de slotgracht en een poel. Wel wordt het domein doorkruist door een 3-tal beken, waarvan de waterkwaliteit absoluut verbeterd moet worden. De

Habitatherstel voor de kamsalamander

Voor de kamsalamander, een alom bekende beschermde Natura 2000-soort, heeft het domein reeds maatregelen tot habitatherstel genomen in goede samenwerking met het Regionaal Landschap Groene Corridor (nu Regionaal Landschap Brabantse Kouters) en de omgeving. Vanuit het bos langsheen de Driebosbeek vond er jaarlijks een amfibieëntrek plaats richting het Gravenbos, waarvoor overzetacties opgezet werden. Sinds 2010 werd de provinciale koestersoort kamsalamander overgezet, waarvoor het Gravenbos als voortplantingsplek dient. Met het Regionaal Landschap besloot het domein in 2016 dan ook ter hoogte van de weilanden de bestaande poel te herstellen voor deze soort en dit voor de lange termijn.

De motivatie voor jacht en faunabeheer

Op het kasteeldomein werd altijd gejaagd. De sterrestructuur van het Gravenbos werd destijds voor bosbouw én jacht aangelegd. De jachtpraktijk evolueert de laatste jaren meer van kleinwild naar reeënjacht op aanzit. Over de motivatie zegt de beheerder: *“Deze mooie familiale traditie heb ik ook aan mijn zonen overgeleverd, die zich in het kader van de wildbeheerseenheid en het faunabeheerplan hiervoor sterk willen inzetten. De motivatie heeft veel met verbondenheid te maken, met de wildsoorten en hun ▶*

De visie over de toekomst van particuliere landgoederen:

Over de weg die opgegaan moet worden, laten wij de beheerder aan het woord:

“Private landgoederen moeten zich kunnen ontwikkelen tot leefbare en vooral veerkrachtige ondernemingen. Idealiter leveren overheden hiervoor goed bedachte en flexibele kaders aan en komen landgoedbeheerders met werkbare en creatieve oplossingen voor de dag, en blijven beiden in dialoog om een praktische en financieel haalbare uitvoering mogelijk te maken en toegevoegde waarde te ontwikkelen. Deze kan zowel materieel als immaterieel van aard zijn. Ook maatschappelijke baten vloeien hieruit voort.

biotopen, de streek en haar karakter, het fysische landschap, het landgoed dat men koestert. Men ziet de vruchten van intensief beheer. Het brengt mensen uit het platteland tot elkaar en er is vriendschap en respectvolle interactie tussen de participanten. In dat opzicht is de weidelijke jacht een vorm van eerbetoon aan de landelijkheid.”

Echter, de kosten van het beheer worden voor het grootste deel gedragen door de particuliere eigenaar. Veel tijd en middelen kruipen in het beheer van landgoederen, alleen al om de complexiteit van vele processen meester te zijn. Er moet dus gewerkt worden aan economische baten en nieuwe vormen van ondernemerschap die passen bij de noden van de hedendaagse maatschappij. Het antwoord hierop is dus nieuwe verdienmodellen uittekenen voor landgoederen (zoals gangbaar in Nederland, maar in Vlaanderen nog in de kinderschoenen) en gericht zijn op samenwerking”.

Bijdrage van het landgoed aan toegankelijkheid

Door de grote oppervlakte aan park, bos en natuur draagt het landgoed sterk bij tot het groene karakter van Humbeek. Het feit dat een heel aantal paden van het domein toegankelijk zijn, zorgt ervoor dat de omgeving de natuurwaarden mee kan beleven. Wel legt de familie sterk de nadruk op respect voor de rust en natuurwaarden, alsook voor het private karakter van het landgoed. Handhaving is en blijft een belangrijke beheercomponent en de goede samenwerking met de gemeente is daarom een vereiste.

Heel wat socioculturele evenementen vinden plaats op het domein, die de nauwe banden met de lokale gemeenschap aanhouden en

versterken. Ook hier is de toestemming van het domein over concept en uitvoering een duidelijke vereiste om het evenwicht in de hand te houden. Goede afspraken maken goede vrienden. Activiteiten voor jeugdbewegingen, de Mountainbikeclub, de jaarlijkse concerten, herdenkingsplechtigheden e.a. zijn een verrijkende ervaring en de beheerders nemen zo hun maatschappelijke rol voor Humbeek verder op.

Ook de kasteelhoeve met paardenstallen wordt geherwaardeerd en verhuurd als een manège, de Stoeterij Gravenbos met horecafunctie. Veel jongere paardenliefhebbers vinden hun weg naar de Stoeterij, wat het aanzienlijk succes ervan uitmaakt in de streek.

De Landeigenaar dankt de familie t'Serstevens voor deze interessante inzichten en feliciteert hen voor hun engagement en realisaties. Wij wensen hen alle steun toe voor het aangaan van de uitdagingen van de toekomst.

Erfgoed

Reis door de tijd

Geopunt in de praktijk

Auteur: Jurgen Tack, algemeen directeur, Landelijk Vlaanderen & Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos

Steeds meer Vlamingen vinden de weg naar Geopunt, de website bij uitstek voor geografische overheidsinformatie. De website (geopunt.be) maakt geografische informatie toegankelijk voor iedereen, inclusief overheidsbedrijven, burgers, organisaties en bedrijven. Doorheen de jaren biedt Geopunt steeds meer data, maar ook toepassingen aan. Zo kan je op zoek gaan naar een geschikte bouwgrond, zoeken naar mogelijke hinder bij jou in de buurt (dat gaat van wegenwerken tot het parcours van fiets- en wandeltochten), recht van voorkoop... De uitgebreide dataset en het toenemend aantal applicaties maakt dat Geopunt steeds vaker gebruikt wordt door studiebureaus maar ook door individuele burgers. In dit artikel willen we het graag hebben over de applicatie 'Reis door de tijd'. Met deze applicatie kan je inzoomen op een bepaald gebied en kaartmateriaal voor het gebied van 1712 tot heden bekijken. Via een schuifbalk heb je de mogelijkheid om naar de gewenste periode te gaan. Het kaartbeeld evolueert mee en kaarten uit de ene periode vloeien geleidelijk over in kaarten van de andere periode.

In de applicatie 'Reis door de tijd' wordt gebruik gemaakt van volgende kaarten:

- Frickx kaarten (1712)
- Ferraris kaarten (1777)
- Atlas der Buurtwegen (1841)
- Vandermaelen kaarten (1846 – 1854)
- Popp kaarten (1842 – 1879)
- Luchtfoto (1971)
- Luchtfoto (1979 – 1990)
- Luchtfoto (2000 – 2003)
- Luchtfoto (2015)
- Basiskaart-GRB

Hoewel Geopunt ontwikkeld werd met het oog op een maximaal gebruiksgemak voor de gebruiker maken de vele datasets en applicaties dat niet iedereen nog makkelijk zijn weg vindt doorheen de toepassing. In dit artikel tonen we je stap voor stap hoe de applicatie 'Reis door de tijd' werkt.

Geopunt.be

Als logische eerste stap openen we de website www.geopunt.be. We komen dan terecht op de basispagina van Geopunt. Aan de linkerkant zien we verschillende pictogrammen die de verschillende applicaties weergeven. Zie je de pictogrammen niet dan zie je vast en zeker links beneden in beeld een gele rechthoek met een pijltje naar rechts. Wanneer je hierop drukt, zie je alsnog de verschillende applicaties. ►

Geopunt applicaties

- **Bouwen:** heb je bouwplannen dan vind je in deze applicatie alle mogelijke informatie over geluidsbelasting, risico op overstroming, de dichtstbijzijnde Seveso-bedrijven, rioleringen, gewestplanbestemming, enz.
- **Geopunt-kaart:** hier bevinden zich tal van kaarten en luchtfoto's in Vlaanderen met heel wat informatie. Hier kan je kaartmateriaal bekijken en gebruiken: meten, tekenen en hoogtes opvragen. Je kiest hier zelf welke kaart je als achtergrond wil gebruiken. Ook de snelste of kortste route tussen twee punten kan hier berekend worden
- **Gewestplan:** hier kan je het 'Gewestplan' van Vlaanderen raadplegen
- **Hinder in kaart:** actuele en geplande werkzaamheden en andere hinder op de weg. Naast wegwerkzaamheden kan je hier ook andere vormen van 'hinder' bekijken. Zo zie je eventuele fietstourtochten en wandeltochten die georganiseerd worden en waar ze langsrijden of -lopen
- **Hoogtekaart:** hier vind je het digitale hoogtemodel voor Vlaanderen en kan je het hoogteprofiel van een traject opvragen
- **INSPIRE:** hier vind je de kaarten die onder de Europese INSPIRE-richtlijn vallen. Het betreft hier alle datasets die milieu gerelateerd zijn
- **Ondernemen:** met deze applicatie kan je op zoek naar bedrijven actief in de omgeving. Ook bedrijventerreinen en andere economische informatie kan hier gevonden worden
- **Recht van voorkoop:** via deze toepassing kan je opzoeken of er een recht van voorkoop geldt op een bepaald perceel in Vlaanderen
- **Reis door de tijd:** via een aantal historische kaarten kan je zien hoe plaatsen geëvolueerd zijn doorheen de tijd. Deze applicatie wordt uitvoerig besproken in dit artikel
- **Vergelijk kaarten:** hier kan je verschillende kaarten met elkaar vergelijken
- **Vrije tijd:** met deze applicatie kan je op zoek naar sport en vrijetijdsaccommodatie bij jou in de buurt
- **Waterlopen:** alle waterlopen op kaart
- **Wonen en leven:** natuur, cultuur, scholen en kinderopvang bij jou in de buurt. Met deze applicatie krijg je meteen een overzicht
- **Zorgatlas:** het zorgaanbod, zorgzones en gezondheidsinformatie in kaart gebracht

We kunnen nu een keuze maken tussen de verschillende applicaties. We klikken de applicatie 'Reis door de tijd' aan. We komen terecht op een beeldscherm dat er als volgt uitziet:

De verschillende functies die je op dit scherm terugvindt, zijn (figuur 2):

1 Kaarttoepassing kiezen

Hiermee kan je van applicatie wisselen. In het kader van dit artikel beperken we ons evenwel tot de applicatie 'Reis in de tijd'.

2 Zoeken

Via de zoekbalk kan je zowel adressen als coördinaten intikken. Wanneer je een adres intikt, zal de applicatie suggesties geven van mogelijk passende adressen die in de databank aanwezig zijn. Maak hieruit een keuze. Er wordt nu ingezoomd op de kaart van Vlaanderen naar het door jou ingebrachte adres.

Er kan ook gezocht worden op coördinaten. Dit gebeurt in decimale Latitude-Longitude graden. Verschillende schrijfwijzen zijn toegelaten. We passen ze hier toe op de kantoren van Landelijk Vlaanderen: 50°50'38,19"NB - 4°22'33,15"OL

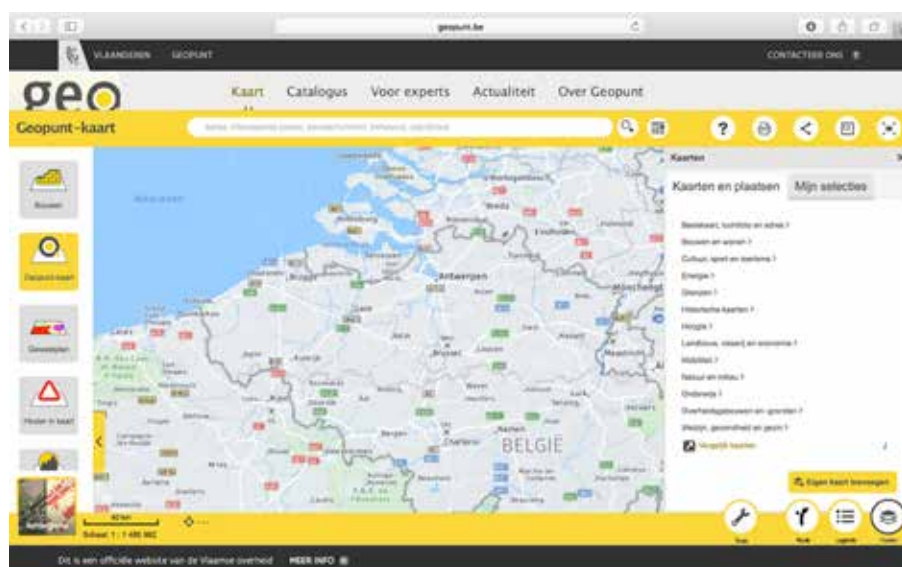
- 50,5
- 50
- 50.5038,4.2233
- 50,5038 4,2233
- 50.5038 4.2233

De gebruikte projectie is Web Mercator (EPSG 3857 of srid: 900913). Het is wel noodzakelijk om de coördinaten naar hun decimale vorm om te zetten. Zo zijn de Web Mercator coördinaten voor de kantoren van Landelijk Vlaanderen: 487 120,19 m - 6 593 735,20 m

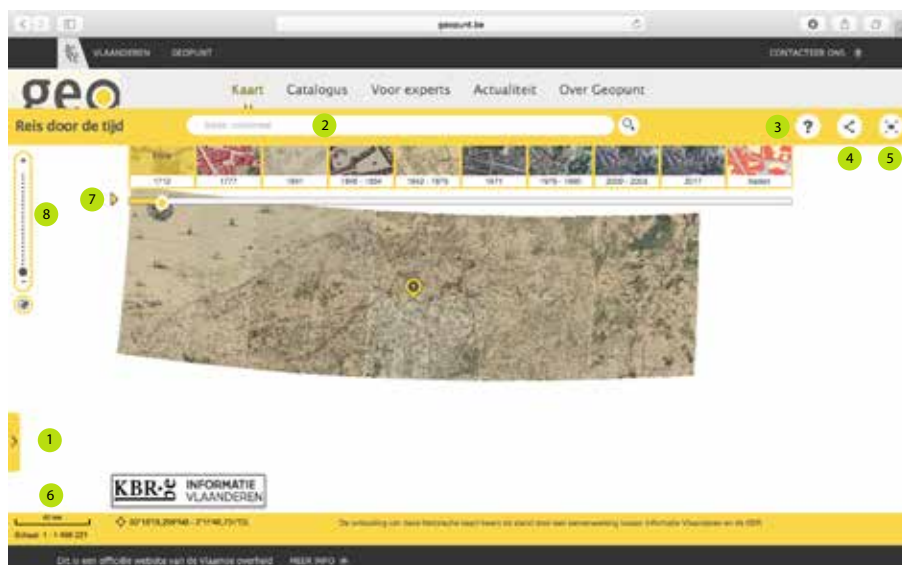
De coördinaten kunnen ook als XY-coördinaten in Lambert72 worden ingegeven, bijvoorbeeld:

- 150501,170392
- 150501 170392
- 150501.67, 150501.67
- 150501,67 150501,67
- 150501.67 150501.67

Je kan zowel gebruik maken van de enter-toets als van het vergrootglas naast de zoekbalk. Er wordt dan meteen ingezoomd op de opgevraagde locatie.

Figuur 1: Startpagina van geopunt.be - bron: geopunt.be

Figuur 2: De verschillende functies die je op dit scherm terugvindt - bron: geopunt.be

Op elk ogenblik kan je bijkomende informatie opvragen over gevonden adressen, coördinaten of willekeurig aangeklikte punten. Je krijgt dan, indien voorhanden, bijkomende informatie over de aangeklikte locatie, de gemeente (met onder meer informatie over demografische kenmerken, bestuurskracht, grondgebonden kenmerken en voorzieningen, economische kerncijfers en levensomstandigheden). Ook krijg je telkens de coördinaten van de aangeklikte locatie.

3 Vraagteken

Bij het aanklikken van het vraagteken bovenaan het scherm krijg je bijkomende informatie over Geopunt en het gebruik van het bronmateriaal. Ook handleidingen voor de verschillende applicaties kunnen hier teruggevonden worden.

4 Delen

Wil je de informatie die je in je scherm ziet delen met anderen, dan kan je gebruik maken van de 'delen'-knop. Je stuurt dan een link door naar derden die dezelfde informatie te zien krijgen (ook hetzelfde gebied van de kaart) als wat jij op je scherm ziet. Het is daarom belangrijk om voldoende in te zoomen op de kaart. De doorgestuurde link blijft drie maanden geldig. Nadien wordt de aan de link gebonden kaart verwijderd.

5 Bekijken op volledige schermgrootte

Met deze knop is het mogelijk de kaart te bekijken zonder hoofdmenu en voettekst. Opnieuw op deze knop drukken, brengt je terug in het originele beeld.

6 Coördinaten en schaal

Wanneer je op de kaart klikt, worden telkens de coördinaten in lengtegraden en breedtegraden (graden, minuten en seconden) getoond. De kaart is weergegeven in het projectiesysteem Web Mercator Projectie (= Google / Bing Maps Projectie = EPSG:3857).

De schaal wordt zowel weergegeven als schaalbaar en als numerieke schaal.

Een punt op de kaart kan in verschillende coördinatenstelsels getoond worden.

7 Kaarten vanaf 1712 tot heden bekijken

Dit kan op twee manieren:

- Automatisch door op de 'play'-knop links van de tijdbalk te drukken
- Door het bolletje op de tijdsbalk te verslepen over de tijdslijn

8 In- en uitzoomen

Je kan op drie manieren inzoomen op de kaart

- Door op het + of - teken te drukken
- Door het bolletje te verslepen
- Door een kader te tekenen op de kaart. Hiervoor houd je de 'shift- toets' ingedrukt en trek je een kader met de muis of touchpad. Bij loslaten wordt er ingezoomd op het aangeduide gebied.

Kaarten opgenomen in de tijdslijn

Frickx-atlas

Eugène-Henri Frickx werd geboren in de 1644 in het hartje van Brussel. Door zijn huwelijk met Barbe Mommaert kwam hij terecht in een drukkersfamilie. Hoewel hij reeds in 1670 als drukker actief was, begon hij maar zijn eerste kaarten te drukken en te verkopen in 1703. Hij werd bekend door zijn beroemde "Carte des Pays-Bas" (Kaart van de Nederlanden). Deze kaart is in feite een bundel van verschillende soorten kaarten, beter tot uiting komend in de volledige titel van zijn werk: "Carte des Pays-Bas et des frontières de France, avec un recueil des plans des villes, sièges et batailles données entre les hauts alliés et la France." De eerste editie verscheen in 1712. Toen waren evenwel slechts 23 van de 24 topografische kaarten van de zuidelijke Nederlanden klaar. De 24ste kaart zou pas in 1727 worden gepubliceerd. De atlas bestaat uit kaarten met topografische informatie, aangevuld met stadsplannen en plannen van belegeringen en veldslagen.

Ferraris-atlas

Op het einde van de 18de eeuw gaven Keizerin Maria-Theresia en Keizer Jozef II de opdracht om de Oostenrijkse Nederlanden te karteren. Dit gebeurde onder leiding van generaal Joseph-Jean-François graaf de Ferraris (1726 - 1814). Graaf de Ferraris zou in de periode 1771 - 1778 een eerste systematische grootschalige topografische kartering van België maken op schaal 1:11 520. Het werd een veelkleurige handschriftkaart, ook Kabinetskaart genaamd. Er werden drie exemplaren gemaakt waarvan de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel er één bezit. De Ferraris-atlas bestaat uit 275 kaartbladen met een uitgebreide beschrijvende

tekst "Mémoires historiques, chronologiques et oeconomiques sur les .. feuilles du N°. de la Carte de Cabinet des Pais-Bas Autrichiens pour ...". In totaal omvat de atlas meer dan 4.000 pagina's informatie.

Vandermaelen-atlas

Philippe Vandermaelen werd in 1795 geboren te Brussel in een rijke familie. Als kind toonde hij reeds een sterke belangstelling in de productie van kaartmateriaal. Zijn eerste werk was een Atlas universel, die hij tussen 1825 en 1827 publiceerde in 40 afleveringen van telkens 10 folio's. Het gaat hier om de eerste echte wereldatlas. Alle kaarten werden gemaakt op dezelfde schaal. Goed om een wereldbol met een diameter van 7,55 m te maken. Het was ook de eerste maal dat een atlas werd gemaakt door middel van lithografie. Later zou hij een Europese atlas maken in 165 folio's.

Toen België onafhankelijk werd, realiseerde hij op zeer korte tijd de eerste bladen van een Carte de la Belgique d'après Ferraris. In 1831 gaf hij de "Dictionnaires géographiques spéciaux des provinces de la Belgique" uit. Zo werd Vandermaelen de belangrijkste Belgische cartograaf van zijn tijd. Hij bracht wegen, kanalen, spoorwegen, mijnen, fabrieken, geologie en hydrologie van België in kaart. Ook met de gemeentelijke kadasters ging hij aan de slag.

Popp-atlas

Omdat Philippe Vandermaelen de tijd niet kreeg om voor zijn overlijden een atlas te maken met alle kadasterplannen, nam Philippe-Christian Popp deze taak van hem over. Maar ook zijn dood in 1879 onderbrak de totstandkoming van zijn

"Atlas cadastral parcellaire de la Belgique". Zijn weduwe Caroline-Clémence Bousart voltooide de publicatie van de plannen voor de provincie Luik.

Luchtfoto's '79-'90

In de periode 1979-1990 werden tijdens de zomerseizoenen luchtopnames gemaakt die samen een gebiedsdekkende orthofoto van het Vlaamse Gewest opleverden met een grondresolutie van 1 m.

Luchtfoto's 2012

In de zomer van 2012 werden digitale fotografische luchtopnames met een grondresolutie van 40 cm gemaakt voor de productie van een Vlaanderen en Brussel dekkende orthofotomozaïek. De hoge resolutie zorgt dat de vegetatie duidelijk herkenbaar is.

Luchtfoto's 2013

Een compilatie van de meest recente orthofotomozaïeken. Deze keer betreft het winteropnames die voor ieder deel van Vlaanderen beschikbaar zijn. Het fotobestand werd telkens bijgewerkt wanneer er een nieuw deel beschikbaar kwam. De grondresolutie bij deze foto's is 25 cm.

Het Grootschalig Referentiebestand (GRB)

Het Grootschalig Referentiebestand (GRB) is eigenlijk geen kaart, maar een geografisch informatiesysteem met daarin gegevens over gebouwen, percelen, wegen en hun inrichting, waterlopen, spoorbanen en het wegnennetwerk. Deze objecten worden gedetailleerd en nauwkeurig opgemeten zodat de gegevens bruikbaar zijn in kaarten met een schaal tussen 1/250 en 1/5.000.

Bosbouw

Watertekort misbruikt tegen onze naaldbossen

Auteur(s) : Ute De Meyer, adviseur bosbeleid, APB-NB

© Jan Bouwens

Op 11 juli berichtte De Standaard dat 'Naaldbossen moeten wijken voor kraantjeswater'. In dit artikel pleitte bioloog Jan Staes (UAntwerpen) voor de omvorming van naaldbossen tot heidelandschappen en loofbos. Ook Frederik Naedts (Natuurpunt) is deze mening toegedaan.

Dat de bioloog de vergelijking maakt tussen een Kempisch naaldbos en een 'geasfalteerde parking' is voor Landelijk Vlaanderen en APB-NB een brug te ver. Ook professor Waterbouwkunde Patrick Willems (KU Leuven) trekt de effectiviteit van het project in twijfel. Volgens hem is het "beter om asfalt en beton om te zetten in groen, én om bekens te voorzien waar regenwater bij regen in kan stromen om langzaamaan de bodem in te sijpelen" (De Morgen). Wie al ooit op een geasfalteerde parking in de Kempen heeft gestaan, zal inderdaad al snel het verschil voelen met een Kempisch naaldbos, dat ons wel degelijk 'koelte' verschaft. We merken dat naaldbossen bij onze groene vrienden niet geliefd zijn, maar laat ons de problemen aanpakken, daar waar ze zich daadwerkelijk stellen.

Zowel APB-NB, als Landelijk Vlaanderen zijn van mening dat er geen 'fake news' verspreid mag worden en er enige nuancering dient te gebeuren. Daarom namen ze samen met Bos+, Bosforum en Koepel van de Vlaamse Bosgroepen het initiatief om hierop te reageren met onderstaand artikel.

De Kempische naaldbossen zijn meer dan 'geasfalteerde parking'

De vergelijking tussen geasfalteerde parking en naaldbos schiet bij BOS+, APB-NB, het Bosforum, de Koepel van de Vlaamse Bosgroepen en Landelijk Vlaanderen in het verkeerde keelgat. In een artikel van De Standaard merken bioloog Jan Staes (UAntwerpen) en Frederik Naedts (Natuurpunt) op "dat door klimaatverandering het risico op droge en

warme zomers alleen maar groeit." Om waterschaarste te voorkomen, onderzoeken ze of naaldbossen kunnen worden omgevormd tot heidelandschappen en loofbos.

Op zich niets verkeers aan, zou je denken. De bossector staat helemaal niet weigerachtig tegenover het omvormen van

naaldbossen naar meer natuurgetrouwe bostypes. Enige voorwaarde is wel dat dit gebeurt op basis van een doordachte visie en laat dat nu net niet helemaal het geval zijn. De argumentatie klinkt als volgt:

"[...] zo'n naaldbos is vergelijkbaar met een geasfalteerde parking. Druppels blijven aan de naalden hangen en neerslag die toch op de grond valt, verdamppt op een laag dorre naalden. Weinig water infiltreert de bodem. En dat is zonde", vindt de bioloog (De Standaard)

Wanneer men bossen vergelijkt met geasfalteerde parkings, dan maken we ons grote zorgen. Een onvoorzichtige vergelijking die niet alleen nare herinneringen oproept aan een ander recent bos/parking-dossier; we stellen ons ook heel wat vragen bij de verenging van de vele functies die bossen vervullen naar slechts een parameter, nl. water.

Volgens BOS+, APB-NB, het Bosforum, de Koepel van de Vlaamse Bosgroepen en Landelijk Vlaanderen een schoolvoorbeeld van hoe je zeer eenzijdig naar een multi-

Dat de bioloog de vergelijking maakt tussen een Kempisch naaldbos en een 'geasfalteerde parking' is voor Landelijk Vlaanderen en APB-NB een brug te ver.

© Een Bergans

functioneel gegeven als het bos gaat kijken en daar dan allerlei vreemde conclusies aan vastknoopt. Nogmaals: de omvorming van naaldbos naar loofbos is verdedigbaar, maar als het argument is dat een naaldbos vergelijkbaar is met een geasfalteerde parking, dan gaan we toch wel stevig uit de bocht, niet?

"Daarom wil Staes samen met Natuurpunt, de provincie en watermaatschappij Pidpa 8,5 ha Kempens dennenbos omvormen tot loofbos en heide. Een eiken- of berkenbos laat zeker in de winter meer water door dan een dennenbos. Bovendien behoort het tot onze inheemse natuur. Al is heide volgens de bioloog de beste optie. Die heeft weinig loof, en ondiepe wortels die relatief weinig water opnemen." (De Standaard)

De onderzoekers willen naaldbossen dus niet alleen omvormen tot loofbos. Volgens hen is heide de beste optie. Wat ons betreft, wordt ook hier een te korte bocht genomen. Er is in het verleden heel wat onderzoek gebeurd over de rol van loofbos versus naaldbos versus andere vegetaties, ook in Vlaanderen. Alvorens naaldbossen te kappen, lijkt het ons daarom zeer nuttig om deze wetenschappelijke bevindingen eens van naderbij te bekijken:

- De waterbalans van bossen (loof en naaldbossen) wijkt van alle vegetaties het sterkst af van een geasfalteerd oppervlak. Door de geringere Leaf Area Index (LAI – totale bladoppervlakte) en vegetatiebedekking staat een heide op dit vlak zelfs wat dichter bij een verharde oppervlakte, want er komen zgn. naakte hydrofobe bodemplekken voor (m.a.w. verzegeling), er is minder evapotranspiratie en meer oppervlakkige runoff.
- Bossen hebben de hoogste bodemporositeit onder de landbedekkingen.
- Bossen hebben meer evapotranspiratie en dus minder grondwateraanvulling dan andere vegetaties, maar veel meer dan verzegelde bodems.
- Naaldbomen hebben een hogere LAI in de winter en dus meer interceptie-evaporatie. Dit verschil is echter groot bij sparren maar niet zo belangrijk bij dennen die een relatief lage LAI hebben. Ook is de evaporatie in de winter niet zo groot als in de zomer zodat dit effect niet gigantisch is.
- Naaldbomen zijn door de hogere LAI in de winter ook effectiever in het afvangen van fijn stof. Dit is goed voor de atmosferische kwaliteit maar minder goed voor de waterkwaliteit.
- Grove den is een inheemse boomsoort die belangrijk is voor biodiversiteit. Omvor-

ming van dennenbossen naar heide kan op sommige plaatsen verantwoord zijn, maar voor heel veel cruciale ecosystemendiensten hebben we bos echt nodig. Ook de houtproducerende soorten zoals grove den, wanneer je bedenkt dat er wereldwijd een toenemende schaarste aan hout wordt voorspeld zijn we het aan onszelf (en onze zeer grote ecologische voetafdruk) verschuldigd om ook bij ons houtverbruik de korte keten na te streven, meer dan we vandaag doen.

- Als we in Vlaanderen alle voormalige heidegronden zouden ontbossen, dan zou er nog weinig bos overblijven. Ook in het kader van onze strijd tegen de klimaatverandering zou dit allerminst een goede zaak zijn.

Bron(nen): De Standaard 11/07/2018;
De Morgen 11/07/2018

Landbouw

Effecten van droogte op de landbouw(er)

Auteur: Valérie Vandenabeele, Sr. Project Manager & Policy Officer, Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos & Hubertus Vereniging Vlaanderen

Zelfs als u deze zomer heeft doorgebracht in het buitenland, kon u er niet om heen: het was een erg droge zomer. En dat hebben ook de landbouwers geweten. Terwijl sommige teelten topproducten leveren, zijn andere teelten compleet mislukt. De gevolgen zullen voelbaar zijn. Menig landbouwer vraagt zich af hoe zijn businessmodel aan te passen om erg natte of erg droge periodes te slim af te zijn.

Boer in problemen door droogte

De extreme hitte en droogte van afgelopen zomer zorgt voor eigenaardige beelden in ons landschap. Terwijl sommige bomen al vervroegd herfstkleuren laten zien, zijn sommige landbouwgewassen een half seizoen te vroeg en in kleinere opbrengsten geoogst. Mais die normaal medio herfst wordt geoogst, is op lichte zand-lemige gronden soms al sinds juli ingekuuld. De kolven zijn soms maar halfvol of ontbreken volledig. Dit zou van het legendarische 1976 geleden zijn.

Vee dreigt zonder eten te komen, landbouwers spreken hun wintervoorraad nu reeds aan.

In sommige landen werd zelfs extra vee geslacht opdat het overige vee nog voldoende voedsel zou hebben. De beloofde versnelde uitbetalingen en toelating om de 0,17% braakliggend land te betalen voldoen niet om de schade in te perken. Landbouworganisaties vroegen om speciale afwijkingen

om hun vee te voederen. Zo zou men ervoor moeten kunnen opteren ruwvoer (zoals gras) in te zaaien op ecologische aandachtsgebieden of als nateelt bij beschadigde gras- of maisteelten. Immers door de mislukte oogste blijft ook veel meststof in de grond, die via een nateelt kan uitgelooft worden.

Ook de tarwe-oogst valt tegen, wat op de internationale markten voor een prijsstijging zorgt, die bij ons (nog) niet merkbaar is. Voorts zijn vooral ook onze aardappelen klein door te weinig vochtanvoer. Betekent dit minder chips en frietjes?

Diverse organisaties, waaronder ook APB-NB, vragen ook tot erkenning van de situatie als algemene ramp, verder dan als landbouwcrisis, worden hierbij ook mislukte bosteelten vergoed.

Teelten die het goed doen

Van de belangrijkste akkernteelten hebben de suikerbieten de droogte het best doorstaan. Bieten danken hun droogteresistentie aan

hun diepere beworteling (tot 2 m!). Door de vele zon bevatten de gewassen ook extra veel suiker.

Voorts is het vooral de fruitteelt die profiteert van het zonnige (eerder dan droge) weer. De kerstenteelt is dit jaar goed meegevalen, met ook lekkere zoete kersen. En ook wijnbouwers kunnen rekenen op suikerrijke druiven voor een goed wijnjaar. De vruchtzetting is dan wel wat minder dan andere jaren.

Ook nieuw populaire gewassen als quinoa hebben een dieper wortelsysteem en zijn daarom beter bestand tegen de droogte. Het loont al eens de moeite om te kijken naar niet traditionele gewassen om extreme weersomstandigheden binnen een economisch model het hoofd te kunnen bieden.

Risicospreiding

Als bepaalde oogsten mislukken is daar weinig tegen te doen. Ander voedsel of import is dan de enige oplossing voor de consument. Voor de producent, de boer dus, is risicospreiding de enige oplossing om klimaatproblemen te snel af te zijn.

Die conclusie vormt ook het thema van een artikel uit de krant De Standaard met als kop: "Boeren die mogen ondernemen, boeren beter".

Er zijn hoe langer hoe minder boeren. Het aantal landbouwbedrijven daalde van bijna 41.000 in 2000 naar ruim 24.000 in 2014, dat is een daling van 40%. Hun gemiddelde oppervlakte stijgt in diezelfde jaren van 15 naar 26 ha, ofwel 70%.

De landbouwers die overblijven, kunnen dit alleen door schaalvergroting en massa-productie... elke hectare telt. De kleine landbouwer, met kleine perceeltjes en hier en daar nog een strookje wilde planten, kan het hoofd niet meer boven water houden. In Voeren wil men daarenboven het koeien-in-het-landschap-zicht bewaren van de economische ondergang. Boeren krijgen bij landbouwschade betalingsuitstel, ze krijgen subsidies die inkomstenverlies compenseren... Genoeg lapjes om het bloeden te stelpen, maar geen robuust stelsysteem om te vermijden dat men met zijn hoofd tegen dezelfde steen blijft stoten.

En terwijl de gewone burger nu zelfs € 500 per maand belastingvrij mag gaan bijklussen, is dit voor een 'echte landbouwer' niet zo eenvoudig.

Risicospreiding mag dan een magisch woord zijn, als men de wetgeving erop naslaat, wordt dit in de landbouw afgeraden.

Wie immers geen landbouwer in hoofdberoep is, ziet zichzelf sterk benadeeld, niet in het minst in de pachtwet, maar ook in het vergunningenbeleid, bij de aanvraag van investeringssteun, voor de opbouw van pensioen... Het lijkt alsof deeltijdse boeren niet bijdragen aan de economie en daarom gediscrimineerd mogen worden.

Wil men diversifiëren op het bedrijf zelf, ook dan mag men niet afwijken van de zuivere verkoop van zijn zelf geteelde 'landbouw-

producten'. Let op met hoevetoerisme, recreatie-activiteiten of andere vaak aan een landgoedconcept gebonden economische modellen. Of men nu 20 of 80% van zijn inkomen uit zijn landbouwproducten haalt, laat de deeltijdse boer niet de dupe worden van oud-denken, maar pas de wetgeving waar nodig aan aan moderne tijden met moderne noden.

Bronnen: VILT, De Standaard, Boer & Tuinder, de Drietand.

NATUUR

Soort in de kijker

Bechstein vleermuis, © By Gilles San Martin - CC BY-SA 2.0

Bechstein vleermuis, © By Gilles San Martin – Photo taken in Namur, Belgian, CC BY-SA 2.0

Bechsteins vleermuis (*Myotis bechsteinii*)

Classificatie: zoogdieren, vleermuizen, gladneuzen.

Statuut: Soortenbesluit categorie 2, habitatrichtlijn bijlage II & IV, bedreigd

Lengte: 4,3 - 5,5 cm

Spanwijdte vleugels: 25 - 30 cm

Gewicht: 7 - 13,5 g

Uiterlijk: grote, lepelvormige oren (ook wel Langoorvleermuis genoemd), kastanjebruine rugvacht, grijswitte buikzijde.

Geluid: 30 - 80 kHz, zeer zachte sonar.

Verspreidingsgebied: overal in Europa, maar zeldzaam in Vlaanderen.

Leefgebied: structuurrijke loofbossen met een rijke kruidlaag en poelen of beken. Jachtgebied 1 à 2 km rond verblijfplaats.

Voeding: motten, duizendpoten, vliegen, muggen en kevers.

Levenswijze: 's nachts actief vanaf een half uur na zonsondergang.

Jachtwijze: vliegt laag tegen de grond om zo insecten van planten te plukken.

Zomerverblijfplaats: boomholten en vleermuiskasten.

Winterverblijfplaats: vochtige omgevingen, temperatuur tussen 3 - 10°C zoals grotten.

Winterslaap: oktober/november - maart/april

Voortplanting: herfst - lente

Draagtijd: tot midden juni, meestal 1 jong per vrouwtje.

Vliegvlug: na 4 - 5 weken

Volwassen leeftijd: na 8 weken

Levensverwachting: tot 21 jaar

Beheer: Behoud van oude, zieke bomen met een grote structuurijsdom en dichte ondergroei.

Landelijk VASTGOED ANDERS BEKEKEN

landelijk wonen

bouwkundig erfgoed

agrarisch vastgoed

Porseleinhoen, © By Lymantria

Bosvleermuis (*Nyctalus leisleri*)

Classificatie: zoogdieren, vleermuizen, gladneuzen.

Statuut: Soortenbesluit categorie 3, habitatrichtlijn bijlage IV, met uitsterven bedreigd

Lengte: 4,8 - 6,8 cm

Spanwijdte vleugels: 26 - 32 cm

Gewicht: 13 - 20 g

Uiterlijk: lijkt sterk op de rosse vleermuis. Roodbruine rugvacht met geelbruine buikzijde, brede donkerbruine oren met afgeronde top, kortere onderarm dan de rosse vleermuis en donkerdere rugvacht.

Geluid: 24 - 28 kHz

Verspreidingsgebied: Europa m.u.v. Scandinavië en delen van het Middellandse-Zeegebied, jaarlijkse trekbewegingen van Noord- en Oost-Europa in het najaar naar het Zuidwesten om te overwinteren, trekafstanden tot 1.500 km.

Leefgebied: bosrijke gebieden en open ruimten zoals oude open bossen, parken en percelen met open structuur en een vijver.

Voeding: middelgrote en grote insecten zoals vlinders en langpootmuggen.

Levenswijze: actief als het donker is, jaagt 2x per nacht: 10 - 40 min. na zonsondergang en voor zonsopgang.

Jachtgebied tot 20 km ver.

Zomerverblijfplaats: holten en scheuren van oude bomen.

Winterverblijfplaats: bomen met een dikke wand en holten met een kleine opening, spleten zolders, grotten en kelders.

Winterslaap: eind september - begin april

Voortplanting: augustus tot september

Draagtijd: juni of juli, 1 of 2 jongen

Vliegvlug: na 4 weken

Volwassen leeftijd: na 8 weken

Levensverwachting: tot 9 jaar

Beheer: Behoud van oude bomen met scheuren, holten en loshangend schors, alsook grote kapvlakten.

Baardvleermuis, © By Mnoif – Photo taken in Kauns, Tirol, Austria, CC BY-SA 3.0

Baardvleermuis (*Myotis mystacinus*)

Classificatie: zoogdieren, vleermuizen, gladneuzen.

Statuut: Soortenbesluit categorie 3, habitatrichtlijn bijlage IV, niet bedreigd

Lengte: 3 cm - 5 cm

Spanwijdte vleugels: 19 - 22,5 cm

Gewicht: 4 - 8 g

Uiterlijk: lijkt sterk op de Brandts vleermuis, donkerbruine tot bruingrijze vacht kleur, snuit, oren en vleugels zijn zwartbruin, oren met stukje 'tragus'.

Geluid: 75 - 120 kHz

Verspreidingsgebied: grootste deel van Europe tot 64°N en Azië (m.u.v. Zuid-Spanje, Zuid-Portugal, Zuid-Italië en Sicilië).

Leefgebied: flexibel = bosgebieden, structuurrijke landschappen (dorpen, parken...) vegetatieranden, gebieden met houtopstanden...

Voeding: vliegende insecten, zoals muggen, vliegen, kevers, rupsen en spinnen.

Levenswijze: actief tijdens schemerzone zowel 's avonds als 's morgens, maar afhankelijk van verblijfplaats (bos of gebouw).

Jachtwijze: jagen langs vegetatieranden en gebieden met open houtopstanden (boomgaarden, weiden) en langs waterrijke gebieden, foerageergebied 1,5 à 10 km van de kolonie.

Zomerverblijfplaats: spleten en kleine holtes in gebouwen, holle bomen of loshangende boomschors en vleermuiskasten.

Winterverblijfplaats: ijskelders, forten, mergelgroepen en andere ondergrondse plaatsen, temperatuur van 2 - 4°C en hoge luchtvochtigheid.

Winterslaap: oktober/november - maart/april

Voortplanting: herfst - lente

Draagtijd: tot juni, 1 jong per worp, soms ook tweeling.

Vliegvlug: na 6 weken

Levensverwachting: gem. 4 jaar en max. 23 jaar

Beheer: verstoren van geschikte winter- en zomerverblijfplaatsen (kappen van bomen met holtes) en verlies kwaliteit jachtgebied (schaalvergroting landbouw, intensieve bosbouw).

Natuur

Muggenplaag teistert natuurgebied Kalkense Meersen

Auteur: Jurgen Tack, algemeen directeur, Landelijk Vlaanderen & Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos

Waarschuwbord knijtenplaag Kalkense Meersen, © K&DM

Droogvallende slibplaten, het ideale habitat voor knijten, © K&DM

Kalkense Meersen, K&DM

Gemeentelijk rampenplan

Het was een wat bizarre aankondiging. Begin juli van dit jaar werd in Wichelen het gemeentelijk rampenplan afgekondigd om een muggenplaag in te dijken. Een combinatie van hoge temperaturen, de aanhoudende droogte en de lage waterstand kwam in het gebied Wijmeers uitzonderlijk veel nat slib bloot te liggen. Een ideaal biotoop voor de knijten. Dit zijn kleine steekvliegjes die hardnekkiger bijten dan muggen. Elke avond zwermde ze met honderdduizenden

uit over het gebied. De Kalkense Meersen liggen langs de Schelde. Aan de overzijde van de rivier is er heel wat bewoning. Nadat tientallen inwoners van de gemeente werden gebeten, besloot het gemeentebestuur om actie te ondernemen.

Maatregelen

In overleg met de Vlaamse Waterweg werden maatregelen ontwikkeld. In eerste instantie werd een opening in de Scheldedijk aan Wijmeers 2 verdiept. Brandweer en civiele bescherming (door het gemeentelijk rampenplan af te kondigen kon ook beroep worden gedaan op pompinstallaties van de civiele bescherming) hebben dan met zware pompen (samen goed voor enkele tienduizenden liters water per minuut) water in het gebied gepompt. Op die manier kon meer water door het gebied stromen en zouden een groot deel van de larven en de eitjes moeten wegspoelen. Omdat niet meer mensen het slachtoffer zouden worden van de hinderlijke insecten werd besloten de dijkweg langs de Schelde af te sluiten. In

Knijten

De knijt is een zeer kleine steekvlieg en is amper 1 tot 4 mm groot. Ze zijn een typische bewoner van zeer vochtige gebieden. Vochtig slib vormt een ideaal biotoop waarbij ze bijzonder goed gedijen.

Ze zijn gekend onder tal van namen: knijten, kuntten, knaasjes, knijten, knozels (Zuid-Nederland), en mietsen (Noord-Nederland).

Knijten of knutten zijn niet geheel ongevaarlijk. Net zoals bij de ons beter bekende steekmuggen zijn het de vrouwtjes die het bloed van gewervelden zuigen om voldoende voedingsstoffen te hebben voor hun eitjes. Dit steekgedrag maakt hun bijzonder geschikt als verspreider van een aantal ziektes die veroorzaakt worden door bacteriën, parasitaire wormen en virussen. Ondermeer de blauwtongziekte en het Schmallenbergvirus kunnen overgedragen worden.

Een bres is het overstromingsgebied met het oog op een betere doorstroming van het elders opgepompte water, © K&DM

een tweede fase werden twee nieuwe bijkomende bressen gemaakt in de dijk. Dit alles met het oog op het realiseren van een zo groot mogelijke stroming in het gebied. De Vlaamse Waterweg geeft aan dat door deze

stroming ook geulen ontstaan in het eroderende slob. Naast deze geulen kunnen riet en wilgen sneller opschieten. Waar op deze wijze begroeiing ontstaat kunnen de knijten geen eitjes leggen. Dit staat evenwel in schril contrast met het natuurinrichtingsplan dat net slikken en schorren wil realiseren.

Knijtenplagen zijn niet nieuw in de regio rond Wichelen. Ook in 1906 en in 1966 werd de regio geteisterd door omvangrijke plagen. Lokaal spreekt men overigens niet over knijten maar over Wetteraarkes, vervelend volk uit de naburige gemeente.

Knijten komen de laatste jaren ook voor op ander slobrijke plaatsen langs de Schelde. Zo ondervonden de laatste jaren ook de gemeentes Sint-Amandsberg en Gentbrugge last van knijten.

Kalkense Meersen

De Kalkense Meersen (Berlare, Wichelen, Kalken) zijn een overblijfsel van de Scheldemeersen, een laag gelegen vochtig gebied in het overstromingsgebied van de Schelde. In het gebied werd tot in de 19de eeuw turf ontgonnen. Zo ontstonden tal van poelen. Het bestaat uit nat grasland met grachten en poelen met rietkragen en knotwilgrijen rond een oude Scheldearm. Het gebied is Europees beschermd als onderdeel van het Natura 2000-gebied 'Schelde en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent' (BE2300006).

Droogvallende slobplaten, het ideale habitat voor knijten, © K&DM

Toekomst

Wellicht mogen we ons ook in andere Sigma gebieden verwachten aan gelijkaardige problemen. Vaak wordt hier een gelijkaardig biotoop gecreëerd. Grote vraag daarbij is hoe ons klimaat evolueert. Krijgen we meer van deze langdurige droogtes en hogere temperaturen in de toekomst dan kunnen we niet uitsluiten dat knijtenplagen zich verder verspreiden langs onze rivieren en ook in andere overstromingsgebieden problemen zullen veroorzaken. De combinatie van een vernatting van onze natuur in combinatie met hogere temperaturen kan ook aanleiding geven tot de terugkeer van in Vlaanderen verdwenen ziektes zoals malaria. In de 18de en 19de eeuw kwam deze ziekte vrij algemeen voor in Vlaanderen, vooral in de West-Vlaamse polders en in het Scheldebekken. Doordat heel wat vochtige gebieden werden gedraineerd, vaak omwille van de landbouw, verdween de biotoop voor de muggensoort die verantwoordelijk was voor de overdracht van de malaria. Vandaag creëren we opnieuw vochtige biotopen. In combinatie met klimaatwijziging kunnen we niet uitsluiten dat malaria zich opnieuw manifesteert in Vlaanderen.

Natuur

Soortenbeschermingsprogramma's

Auteur: Valérie Vandenabeele, Sr. Project Manager & Policy Officer, Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos & Hubertus Vereniging Vlaanderen

In navolging van het artikel in Landeigenaar 70 en 73 geef ik je hierbij een stand van zaken en overzicht van de SBP's (soortenbeschermingsprogramma's). SBP's die reeds goedgekeurd zijn, zijn terug te vinden op de website: <https://www.natuurenbos.be/SBP>. Momenteel gaat het om: Antwerpse haven, bever, gladde slang, grauwe kiekendief, hamster, heivlinder, knoflookpad, kwartelkoning, roerdomp, beekprik-rivierdonderpad-kleine modderkruiper, grauwe klauwier, hazelmuis en vroedmeesterpad.

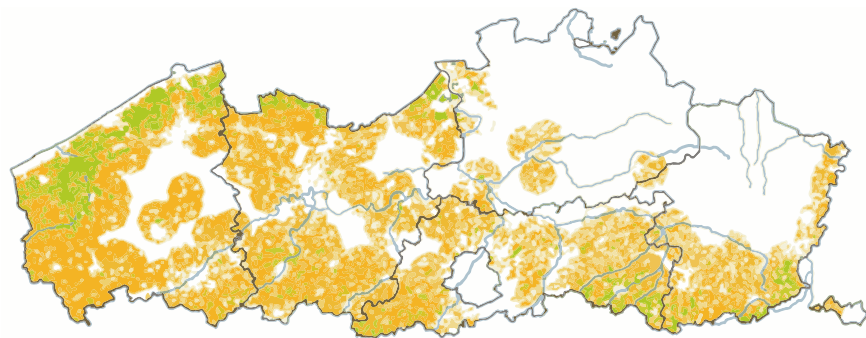
Bruine kiekendief

De bruine kiekendief is (voornamelijk) een zomergast die sinds kort aan een opmars bezig is in ons land. Als nestplaats gebruikt hij rietvelden, rietkragen, (vochtige) hooilanden en ruigten, maar we zien hem ook steeds vaker broeden in akkerland, waar hij voorkeur geeft aan gerst, luzerne en tarwe of maaigraslanden. De kiekendief zoekt zijn prooien in gemaaid graslanden, kruidachtige (landbouw)gewassen, moerasgebied, rietvelden en rietkragen. Daarbij worden vaak lijnvormige elementen afgevolgen zoals rietkragen naast perceelsranden. Voorts blijken braakliggende gronden, akkerranden en kleine landschapselementen een positief effect te hebben, waar bomenrijen een eerder negatief effect op de soort hebben.

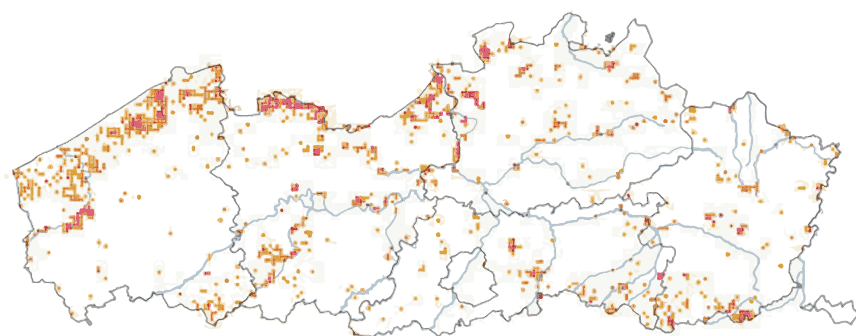
Per broedpaar is 100-200 ha foerageergebied nodig. Zijn prooien bestaan uit kleine zoogdieren en vogels zoals muizen, ratten, jonge konijnen, jonge fazanten, eenden, kleine watervogels... In Vlaanderen worden 116-131 broedparen tot doel gesteld binnen de vogel- (en klein deel habitat-) richtlijngebieden: Poldercomplex, Kreekengebied, IJzervallei, Demervallei, Vijvergebied Midden Limburg, De Maten, Noordoost Limburg, Grote Nete, Ronde put-Kleine Nete, Turnhouts vennengebied, Maatjes-Wuustwezelheide, Sigma/Zeeschelde/Schelde-Durme-estuarium, Schorren en Polders van de Beneden-Schelde en Kuifeend.

Wat is een SBP?

Een soortenbeschermingsprogramma (SBP) is een instrument uit het Natuurdecreet (Soortenbesluit). Het instrument bestond al in het oude Natuurdecreet, maar werd toen nog niet veel gebruikt. Dergelijk programma omvat maatregelen op maat van de inheemse soort of soorten waarop het betrekking heeft, met als doel het bekomen van een gunstige staat van instandhouding. De huidige Europese natuurprioriteiten hebben ervoor gezorgd dat de laatste jaren de opmaak van een aantal SBP's in een versnelling zijn geschoten. SBP's kunnen opgemaakt worden voor elke inheemse soort die er nood aan heeft, maar de focus ligt nu op de soorten van het Natura 2000-netwerk. Het Aanspreekpunt Privaat Beheer is samen met HHV, de landbouwsector en natuursector vertegenwoordigd in het overleg voor de opmaak van de SBP's. De SBP's worden opgesteld door het Agentschap voor Natuur en Bos.

Figuur 1: Potentiële leefgebieden voor bruine kiekendief (Maes et al. 2015)

Figuur 2: Waarnemingen bruine kiekendief 2007 tot 2014 (Maes et al. 2015)

Figuur 3: Potentieel leefgebied porseleinhoen (Maes et al. 2015)

Figuur 4: Waarnemingen porseleinhoen (enkel vermoedelijke broedgevallen) van 2007 – 2014 (Maes et al. 2015)

Porseleinhoen

Het porseleinhoen maakt zijn nest op of dicht boven de bodem in dichte vegetatie in ondiep water en in de directe omgeving als waar hij foerageert. Voedsel wordt lopend uit ondiep water en uit de modderige bodem opgepikt. De vegetatie is bij voorkeur laag: 0,5 - 1 m hoog in een omgeving van

kleinschalig ondiep water (15 - 30% van de oppervlakte). De vegetatie kan gaan van open riet-, zegge-, pitrus- en lismoerassen tot natte graslanden, ruigten en heiden, waarbij de waterhoogte (20 - 40 cm) essentieel is. Een gunstig habitat met een mozaïestructuur aan microreliëf, waterdiepte en vegetatiestructuur is 15 - 30 ha groot. Een broedpaar heeft een territorium

Porseleinhoen © Yves Hoebeke

van ongeveer 1 ha. Maai- en graasbeheer van de riet- en hooivelden is belangrijk om de structuur te behouden, alsook het regelmatig verwijderen van strooisel zodat de bodem naakt blijft.

In totaal worden voor Vlaanderen 77 - 93 broedparen tot doel gesteld voor de vogel- (en deels habitat)richtlijngebieden: Poldercomplex, Krekengebied, IJzervallei, Demervallei, Dijlevallei, Mangelbeek, Noordoost Limburg, Grote Nete, Ronde Put – Kleine Nete, Turnhouts vennengebied, Zwarte beek, Benedenschelde en Sigma/Zeeschelde/Schelde-durme-estuarium.

Boomkikker © Andreas Rockstein

Boomkikker

Anders dan andere kikkers, kan de boomkikker klimmen in bomen en struiken, waardoor deze een belangrijker deel van zijn leefgebied gaat uitmaken. Als voortplantingsplaats vinden we boomkikkers in ondiepe stilstaande zoetwaterplassen, licht tot voedselrijk, maar ook in kleine veedrinkpoelen en grotere vijvers. Belangrijk is dat de oeverzones goed en lang door de zon

beschenen zijn en dat de poel niet droogvalt voor het eind van de zomer. Vissen en eenden zijn ongewenst, omdat ze de eitjes en larven eten. Het landbiotoop bestaat uit kleinschalig extensief landschap met struwelen, bosranden, houtwallen, heggen enz. met veel voedsel (kleine ongewervelden).

Een exacte kwantitatieve doelstelling valt niet te formuleren, maar het SBP stelt in navolging van de gewestelijke instandhoudingsdoelen (G-IHD) populaties van 50-200 roepende mannetjes tot doel. Men stelt populaties tot doel in volgende SBZ's: De maten, Vijvergebied Midden-Limburg, Hageven, Maasvallei, Jekervallei en Duingebieden-Westkust-Zwin. Buiten SBZ dienen ook enkele populaties versterkt te worden in: Bree, Maaseik, Zonhoven en Maasmechelen.

Rugstreepad

De rugstreepad is een pioniersoort van kale, open, droge en warme terreinen zoals heide, duinen, maar ook door mensen gecreëerde plaatsen zoals groeven of met zand opgespoten terreinen. Hij verdwijnt ook weer snel als de vegetaties te dicht worden. Als waterhabitat dienen ondiepe (5 - 20 cm), zonbeschenen vennen, poelen of andere plassen (zoals veedrinkbakken) met weinig of geen vegetatie. Ze overwinteren onder los zand, waardoor ze daarom vaak aan zandgronden gebonden zijn. De doelstellingen focussen op behoud en uitbreiding van de bestaande populaties en het voorzien van verbindingen (min. 25m breed) tussen de leefgebieden.

Poelkikker

De poelkikker komt vooral voor in voedselarme milieus zoals vochtige heidevelden, laagveenvegetaties en moerassen, maar ook in halfnatuurlijke graslanden, agrarische kleipolders met kwel, niet te dicht begroeide sloten en op ruderaal terrein kortbij de voortplantingspoelen. Deze laatste bestaan uit vennen, grachten, kleine vijvers, poelen, rivierbegeleidende wateren, veedrinkpoelen, sloten en depressies bij voorkeur zwak zuur, voedselarm, helder en met stilstaand water, zonder vissen (predatie).

Eisnoeren rugstreepad © Xavier Béjar

Poelkikker © A. Savin

De G-IHD stellen een versterking van de populaties tot doel, alsook het creëren van verbindingen.

Verder zijn nog 3 SBP's recent in overleg gestart: kamsalamander, heikikker en akker-vogels. Meer hierover volgt in onze volgende edities.

Meer informatie over de IHD-soorten: http://www.privaatbeheer.be/infoloket/bepalen_natuuroelen/soorten/

Landelijk Vlaanderen

Thuis op het platteland

Raakt u of uw kennis ook niet wijs uit alle geldende regelgevingen?
Wilt u op de hoogte blijven van de laatste nieuwtjes?
Wilt u praktijkervaringen van andere eigenaars leren kennen?

Meer nog:

- Wil u gecontacteerd worden wanneer een nieuw project in uw omgeving van belang is voor uw eigendom?
- Heeft u advies nodig in een dossier?
- Heeft u onze kennis en ervaring nodig bij een probleem of geschil?
- Wil u beroep doen op ons netwerk om een knelpunt aan te kaarten?

Ondersteun dan vandaag nog
Landelijk Vlaanderen en u kunt
rekenen op onze steun!

Landelijk Vlaanderen

Prosper: *“Moet ge nu wat weten?
Ik heb vorige maand wat bomen
gekap langs mijne vijver en nu
krijg ik daarvoor een boete in de
bus!*

Wat moet ik nu doen?”

Michel: *“Maar Prosper toch, zijt
gij nog geen lid van Landelijk
Vlaanderen? Dan had ge wel
geweten dat ge als eigenaar nog
niet zomaar al moogt doen wat ge
wilt op uwe grond.”*

Natuurdecreet, criteria duurzaam bosbeheer, veldwetboek, codex ruimtelijke ordening, burgerlijk wetboek, pachtwetgeving, jachtdecreet, stedenbouwkundige verordeningen, ruimtelijke uitvoeringsplannen, natuurinrichtingsprojecten, landinrichtingsprojecten, ruilverkavelingen, onteigeningen, trage wegen, erfgoeddecreet, besluit cultuurgooderen, schenkbelasting, erfenisbelasting, grondtaks, pachtprizen, beheerovereenkomsten, natuurbeheerplannen, stroomgebiedbeheerplannen, soortenbesluit, boscompensatie...

Hoe word ik lid?

- Het 'Zilveren lidmaatschap' bedraagt € 60 + een oppervlaktebijdrage van € 2 per ha.
- Extra hulp nodig bij u ter plaatse, kies dan voor ons 'Gouden lidmaatschap' voor € 450 + een oppervlaktebijdrage van € 2 per ha.
- Stort uw lidgeld op IBAN BE37 3350 4426 9028 met de vermelding “lidgeld + uw naam”
- Contacteer ons gerust voor meer informatie op info@landelijk.vlaanderen of 02 217 27 40.

Landelijk Vlaanderen lobbyt op Vlaams niveau voor een betere omgeving voor de private eigenaar en beheerder en strijdt voor een multifunctionele aanpak met een leefbare economische return voor de eigenaar. Wie wil meegenieten van het buitengebied is welkom, maar met respect voor ons levenswerk!

Voor meer info, neem gerust een kijkje op onze website:
www.landelijk.vlaanderen

Bosbouw, Literatuur, Bos

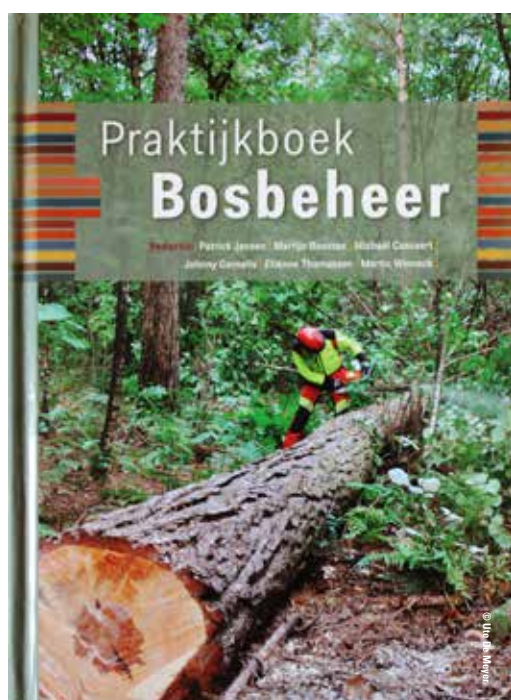
Praktijkboek Bosbeheer

Een handleiding voor de bouseigenaar

Auteur(s) : Ute De Meyer, adviseur bosbeleid, Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos

Ingrepen hebben een grote impact op het bos. Daarom is vakkenis essentieel om aan bosbeheer te doen. Aan de hand van 17 hoofdstukken biedt dit boek een leidraad voor een brede doelgroep, gaande van bouseigenaars en -beheerders, studenten, beleidsambtenaren tot geïnteresseerde leken.

Vanuit de praktijk werd de nood gevoeld om een nieuw praktijkboek over bosbeheer te schrijven. Het laatste Nederlandse exemplaar dateert namelijk van 1981 (zie kader voor meer historische praktijkboeken). Het nieuwe praktijkboek is geïnspireerd op het boek 'Bosecologie en bosbeheer' en benadert het beheer vanuit het economisch, ecologisch en sociaal standpunt. Verder is het gericht op de 2 belangrijkste sturingsmaatregelen in bossen: verjonging en vellen.

De redactie heeft het boek samengesteld volgens de ontwikkelingscyclus van een bos en de maatregelen die hierin respectievelijk uitgevoerd worden. Op die manier kan de lezer op een logische manier het beheer van de bomen volgen en waar nodig gericht op zoek gaan naar informatie.

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Meten en inventariseren
3. Visievorming en planning
4. Groeiplaatsverbetering
5. Verjongen
6. Voorkomen van wildschade
7. Begeleidingssnoei
8. Stamtalreductie en zuiveren
9. Opsnoeien
10. Dunnen
11. Eindkap
12. Bosexploitatie
13. Houtverkoop
14. Maatregelen voor natuurwaarden
15. Communicatie en participatie
16. Beheerbenaderingen
17. Boomsoorten

Redactie: Patrick Jansen, Martijn Boosten, Michaël Cassaert, Johnny Cornelis, Étienne Thomassen, Martin Winnock.
Uitgave van Inverde (Vlaanderen) en Stichting Probos (Nederland)
ISBN: 978-90-74277-29-7
560 pagina's
Online te koop bij Inverde (<https://www.inverde-shop.be/praktijkboek-bosbeheer-47>)
Kostprijs: € 40

De aangegeven ontwikkelingsfasen van een bos zijn:

- Open fase
- Verjongingsfase of vestigingsfase (0 - 5 jaar)
- Jonge fase (3 - 8 jaar)
- Dichte fase (5 - 15 jaar)
- Stakenfase (10 - 40 jaar)
- Boomfase (35 - 150 jaar)
- Aftakelingsfase (150 jaar en ouder)

Hieronder volgt een korte omschrijving van de verschillende hoofdstukken.

Om te weten wat er in het bos staat, moeten er gegevens verzameld worden en een lijst opgesteld worden van de aanwezige soorten. Dit **meten en inventariseren** van het bos wordt besproken in Hoofdstuk 2. Dit is belangrijk om vervolgens een beheerplan op te stellen waarin een **visie en een planning** voor het bos wordt opgenomen (Hfdst. 3). Verder worden de milieufactoren beschreven die het bos beïnvloeden en wordt er dieper ingegaan op de 5 VER-factoren: VERzuring, VERmesting, VERdichting, VERdroging en klimaatVERandering (Hfdst. 4: **Groeiplaatsverbetering**). Eenmaal dit is vastgesteld, kan er overgegaan worden tot (natuurlijke of kunstmatige) **verjonging** (Hfdst. 5) waarbij het **voorkomen van wildschade** een belangrijk aspect vormt (Hfdst. 6).

Om de economische waarde van een bos te garanderen, is houtkwaliteit van groot belang. Hiervoor dient er **begeleidingssnoei** te gebeuren die kan starten in de jonge fase tot de dichte fase (Hfdst. 7).

Het volgende hoofdstuk (8) gaat verder in op **stamcelreductie en zuiveren**. Hierdoor verbetert onder meer de stamkwaliteit, alsook de stabiliteit waardoor de houtprijs stijgt en er minder kans is op waardevermindering door schade. Deze beheersmaatregel, alsook het **opsnoeien** of natuurlijke stamreiniging, vindt plaats in de dichte fase of de vroege stakenfase (Hfdst. 9). Men gaat verder ook in op de rendabiliteit, de techniek, het gereedschap en de invloed van opsnoeien op andere beheersmaatregelen. Na de toepassing van deze eventuele investeringsmaatregel, begint het bos tijdens het dunnen zijn eerste winsten af te leveren (Hfdst. 10). Met het **dunnen** wordt bepaald

welke boomsoorten en stamkwaliteiten zullen blijven staan om zo de verschillende soorten waarde te verhogen. In de volgende hoofdstukken worden elementen van de economische functie van het bos besproken, zoals **Eindkap** (Hfdst. 11), **Bosexploitatie** (Hfdst. 12) en **Houtverkoop** (Hfdst. 13). Verder wordt er in Hoofdstuk 14 (**Maatregelen voor natuurwaarden**) dieper ingegaan op de ecologische functie, zoals biodiversiteit, structuurrijkdom, bijzondere biotopen, enzo. Ook de sociale waarde wordt besproken aan de hand van de **communicatiemiddelen en participatie** (Hfdst. 15) rond bosbeheer. Want bos, als sociale functie, kan emoties oproepen bij omwonenden en liefhebbers. In de laatste twee hoofdstukken komen de verschillende **beheerbenaderingen** (Hfdst. 16) aan bod en worden de meest voorkomende **boomsoorten** (Hfdst. 17) in Vlaanderen en Nederland besproken.

Bron(nen): Jansen, P., Boosten, M., Cassaert, M., Cornelis, J., Thomassen E. & Winnock, M., 2018, Praktijkboek Bosbeheer. Wageningen, Stichting Probos.

Historische praktijkboeken over bosbeheer

Sinds 1820 bestaat de traditie in het Nederlands taalgebied om een praktijkboek over bosbeheer tot stand te brengen. Elke 30 tot 40 jaar is er een praktijkboek gepubliceerd geweest. Hieronder een opsomming van de gepubliceerde boeken:

- A.P.R.C. van der Borch van Verwolde, 1820, Verhandeling over de Nederlandsche woudboomen, Amsterdam, Koninklijk Instituut van Wetenschappen, Letterkunde en Schoone Kunsten.
- R.W. Boer, 1857, Bijdragen tot de kennis der houtteelt, Zwolle, W.E.J. Tjeenk Willink.
- A. van Ryckevorsel, 1895, De Houtteelt, Arnhem, P. Gouda Quint.
- J.P. van Lonkhuyzen, 1924, De Houtteelt, Arnhem, De Nederlandsche Heidemaatschappij.
- G. Houtzagers, 1954, Houtteelt der gematigde luchtstreek, Zwolle, N.V. Uitgeverij-Mij-W.E.J. Tjeenk Willink.
- M. van Miegroet, 1976, Van bomen en bossen, Antwerpen, Story-Scientia.
- P. Schütz, G. van Tol, 1981, Aanleg beheer van bos en beplantingen, Wageningen, Pudoc.

**CONTACTEER
ONS**

www.corridor.land
+32 498 72 15 13
info@corridor.land

Wat is CORRIDOR?

sterk gespecialiseerd adviesbureau

thema's

- ✓ natuurwetgeving
- ✓ beheer van bossen en natuur

ONTWERP EN ADVIES

ecologisch advies bij aanvraag vergunningen
ecologisch/juridisch advies natuur- en boswetgeving
omgevingsvergunningaanvragen
natuurtoets en passende beoordeling
ontheffingen ontbossing en kapmachtigingen
beheerplanning & studie
bos- en natuurmanagement
monitoring & opvolging

UITVOERING

realisatie Europese natuurdoelen (IHD)
coördinatie inrichtingswerken
coördinatie beheerwerken
procesbegeleiding

+ Projectontwikkeling van A tot Z

Hervorming verkooprecht vanaf 1 juni 2018

Op 1 juni wijzigt het verkooprecht of de registratiebelasting die je betaalt bij aankoop van een onroerend goed. De hervorming geldt voor verkopen waarvoor de overeenkomst vanaf 1 juni wordt afgesloten. Het zogenaamde klein

beschrijf wordt volledig vervangen door een gunstregeling voor de aankoop van de enige gezinswoning of bouwgrond voor een gezinswoning.

Algemeen geldt het tarief van 10 %. Het tarief voor de aankoop van de enige gezinswoning bedraagt voortaan 7 %. Aan dit verlaagde tarief voor gezinswoningen zijn specifieke voorwaarden gekoppeld. Er geldt ook een extra korting voor bescheiden gezinswoningen. Is deze gezinswoning een beschermd monument, dan vermindert het tarief naar 1 %, op voorwaarde dat de 6 % geïnvesteerd wordt in het behoud van het onroerend erfgoed. Voor beschermde monumenten die geen enige gezinswoning zijn, blijft de halvering van het algemeen tarief van kracht. De vermindering wordt meteen toegepast.

Meer informatie vind je op de website van de Vlaamse belastingdienst of bij je notaris.

Bron: www.onroerenderfgoed.be

Voorlopige vaststelling GRUP 'Moervaartvallei fase 1'

Het ontwerp van het RUP (AGNAS) 'Moervaartvallei fase 1' werd definitief vastgesteld. Het GRUP geeft uitwerking aan de beleidsopties rond het vastgestelde landschapsatlasrelict 'Moervaartdepressie' en de realisatie van een aantal nieuwe natuurgebieden in uitvoering van het strategisch plan voor de Gentse kanaalzone. Het plangebied is gelegen in de steden Gent en Lokeren en de gemeenten Moerbeke, Lochristi en Wachtebeke en omvat het westelijk deel van de Moervaartvallei tussen Gent en de grens met Stekene en Sint-Niklaas.

Aantal landbouwbedrijven in jouw gemeente?

Voor elke gemeente kan men vanaf nu nagaan hoeveel landbouwbedrijven er vorig jaar actief waren, wat ze teelden en welke dieren ze hielden. De gegevens zijn terug te vinden via de website van statistiekbureau Statbel:

<https://statbel.fgov.be/nl/themas/landbouw-visserij/land-en-tuinbouw-bedrijven#figures>

Bron: Vilt

N-VA wil minder koeien

Als Vlaanderen in 2020 zelf kan bepalen waar de Europese landbouwsubsidies naartoe gaan, dan kiest de N-VA voor bio, korte keten en kleinschalige landbouw, tegen grootschalige, industriële bedrijven in. 'We produceren bulkproducten, die niet rendabel zijn, waardoor boeren alleen maar dankzij subsidies kunnen overleven. Dit landbouwmodel stoot op zijn grenzen: het is slecht voor het klimaat, slecht voor

het milieu en slecht voor de boeren', zegt Vlaams Parlementslid Jelle Engelbosch, die zetelt in de commissie Landbouw (N-VA). 'Wij zijn voor een kleinere veestapel, niet door een revolutie maar door een evolutie, omdat het goed is voor het klimaat, maar vooral omdat we naar een beter verdienmodel voor de boeren moeten.'

Bron: Vilt

Landinrichtingsplan Poort Scherpenheuvel

De Vlaamse Regering keurt het besluit goed tot vaststelling van het landinrichtingsplan Poort Scherpenheuvel. Binnen het landinrichtingsproject 'de Merode: prinsheerlijk platteland' zijn al meerdere poorten tot dit gebied ontwikkeld. Een poort vormt een symbolische toegang voor regionale bezoekers en recreanten, gekoppeld aan een traditionele trekpleister. Het landinrichtingsplan Poort Scherpenheuvel integreert de kracht van Scherpenheuvel als bedevaartsoord in de gebiedsontwikkeling.

MEERSMAN & VAN KEER
ADVOCATENASSOCIATIE

Specialisaties

- › Landbouwrecht en de Pachtwet
- › Milieurecht - Milieuvergunningen
- › Eigendomsrecht - Erfdienstbaarheden
Recht van uitweg
- › Bouwrecht - Stedenbouwkundige
vergunningen
- › Dieren: Koop - Verkoop - Aansprakelijkheid
- › Erfrecht en overdracht van het
familiale landbouwbedrijf

www.adv-mvk.be
Tel. 09 225 80 30

Willem Tellstraat 22, B-9000 GENT
Fax 09 225 73 26 - meersman.vankeer@adv-mvk.be

Telemak®

webcast
streaming
video services

Contact:

Emmanuel De Groef
Tel: +32 2 709 10 50
manu.de.groef@telemak.com
www.telemak.com

Inhoudelijk sterk, maatschappelijk gedragen

WAT

- Win-win natuur & landbouw
- Beheerplanning
- Procesbegeleiding

HOE

- Topkwaliteit
- Maatwerk
- Klantgericht

Mieco-effect bvba
Nic. Welterstraat 4
3290 Diest

Telefoon: 04/73735677
Site: www.miecoeffect.be
E-mail: mischa.indeherberg@miecoeffect.be

OP ZOEK NAAR
EEN KLARE EN BEGRIJPBARE FORMULE
VAN LANDBOUW OP UW GROND?

AGRILAND, UW BESTE PARTNER!

WWW.AGRILAND.BE · E-MAIL: SUPPORT@AGRILAND.BE · TEL.: 010 232 900

CAZIMIR ADVOCATEN

CAZIMIR is ons eigenzinnig en geïntegreerd team van gespecialiseerde advocaten dat families en ondernemers helpt met al hun juridische vragen en zorgen over hun vermogen.

info@cazimir.be - www.cazimir.be

